

Historia ya Agano Jipya, Fasihi, na Theolojia

Kipindi cha 15: Kuhitimisha Luka na Tatizo la Synoptic

Na Dkt. Ted Hildebrandt

A. Utangulizi wa Maombi: Farisayo na Mtoza Ushuru [00:00-7:11]

A: mchanganyiko wa AC; 00:00-11:22; Mifano kuhusu Sala

Leo tuko katika mchakato wa kumaliza hotuba yetu ya tatu au ya nne kuhusu Luka na leo tutamaliza katika dakika chache tu kuhusu Luka na kisha ninachotaka kufanya ni kuchunguza injili za muhtasari: Mathayo, Marko na Luka. Hizo tatu zinaitwa injili za muhtasari na tutaziangalia na kufanya uchambuzi wa kulinganisha na utofautishaji katika sehemu ya pili ya hotuba. Kwa hivyo tumalizie kitabu cha Luka.

Kimsingi kulikuwa na mambo mawili ambayo tumeyakosa hadi sasa katika kitabu cha Luka. Mojawapo ya hayo ni asili ya maombi katika kitabu cha Luka na kwa hivyo ninachotaka kugundua ni baadhi ya mambo hapa kama vile, mara nane Yesu anaomba katika kitabu cha Luka. Kwa hivyo Luka, ikiwa unatafuta maombi, Luka ndiye injili ya kwenda. Kwa hivyo Yesu anaomba mara nane katika Luka, nyakati saba kati ya hizo ni za kipekee kwa injili hii. Ana mengi ya kusema kuhusu maombi na ninataka kulinganisha hilo na maoni ya Mathayo kuhusu maombi, "omba nanyi mtapokea, tafuta nanyi mtapata," na lazima uwe mwangalifu na aina hiyo ya kauli kwa upande wa, baadhi ya watu wataangalia maombi kama aina ya mashine ya kuuza, ambapo unapanda na kuweka sarafu zako ndani na unavuta lever na pipi zinaanguka chini. Wana mtazamo wa mashine ya kuuza Mungu na mtazamo wa mashine ya kuuza maombi: "omba nanyi mtapokea" na hawatambui ugumu wa maombi badala yake wanachukua tu kauli rahisi kutoka kwa Mahubiri ya Mathayo Mlimani na kisha kujaribu kuithibitisha. Tulisema hapo awali, lazima uwe mwangalifu sana kuhusu kufafanua kauli hizo. Kwa hivyo Luka anawasilisha upande mwingine wa maombi na tunataka tu kuangalia hilo na kuna mawili ambayo ningependa kuyaangalia haswa. Yote mawili yanapatikana katika Luka sura ya 18. Uliyo

nayo katika Luka sura ya 18 ni mifano miwili kuhusu maombi kwa hivyo una mifano mizima kuhusu maombi.

B. Unyenyekevu na Kiburi katika Maombi—Sala ya Yesu

Acha nisome la kwanza, hili ni ombi la Mfarisayo na mtoza ushuru. Hili liko katika Luka 18:9 linasema, “kwa wale wanaojiamini katika haki yao wenyewe na kuwadharau wengine wote.” Hilo linaweka mfano huu. Wanajiamini katika haki yao wenyewe na wanawadharau wengine wote. Unaona, tayari unaweza kuona tofauti na kisha aina hiyo ya kiburi na udharau kwa wenzao na jinsi hiyo itakavyochangia katika maombi.

Sawa, kwa hivyo inaanza na mtazamo wao kuelekea wengine na itachukua hiyo na kuibadilisha kuelekea maombi. Yesu aliwaambia mfano huu: “Watu wawili walipanda kwenda hekaluni kusali, mmoja Farisayo na mwingine mtoza ushuru. Farisayo akasimama akaomba kwa ajili yake mwenyewe. ‘Mungu nakushukuru kwa kuwa mimi si kama watu wengine, wanyang’anyi, watenda mabaya, wazinzi, au hata huyu’” Unaweza kuona anazungumzia kwa kejeli kuhusu “Ninafurahi mimi si kama wanyang’anyi, watenda mabaya, wazinzi” akizungumza tu kwa ujumla kisha anaifanya iwe ya kibinafsi zaidi na kisha Farisayo huyu anageukia “au hata kama huyu mtoza ushuru.” Sasa anakaribia na mtu aliye upande wake wa kushoto au kulia – kwa mtoza ushuru huyu: Mimi hufunga mara mbili kwa wiki na kutoa sehemu ya kumi ya yote ninayopata,” na hivi ndivyo mtu huyu alivyoomba. Kwa kujilinganisha na kila mtu mwingine na kujisifu kwa Mungu kuhusu kufunga kwake mara mbili kwa wiki, na kulipa kwake sehemu ya kumi ya yote aliyo nayo. Hii inavutia kwa sababu inaonyesha kitu kuhusu dhana ya Kifarisayo ya dini; kwamba kufunga kulikuwa sehemu ya hilo na walifunga mara mbili kwa wiki na walitoa sehemu ya kumi ya kila kitu walichokuwa nacho.

Sasa inabadilika, “Nashukuru kwamba mimi si kama watu wengine: wazinzi, wauaji, na mtoza ushuru huyu.” Sasa tutasikia kutoka kwa mtoza ushuru huyu. “Lakini mtoza ushuru alisimama kwa mbali,” unapata wazo kwamba Mfarisayo yuko mbele, karibu, na kwa namna fulani mbele ya watu lakini mtoza ushuru alisimama kwa mbali. “Hakutaka

hata kuinua macho yake mbinguni lakini alijipiga kifua na kusema....” Basi hii ndiyo sala ambayo watu huiita sala ya Yesu na hii ni moja ya sala muhimu zaidi katika Maandiko, hii ni moja ambayo—nisemeje—ninaomba mara kwa mara na watu kote ulimwenguni wanaomba mara kwa mara. Ni sala fupi sana, ni aina ya sala ya kupumua ambayo unaweza kuitoa kwa Mungu kwa muda mfupi sana na inasema hivi hii ni sala ya Yesu: “Mungu unirehemu mimi , mwenye dhambi.” Hajilinganishi na mtu mwingine yeyote. Unaona kwamba Mfarisayo, alipokuwa akizungumza na Mungu, alikuwa akiwatazama kila mtu mwingine; mtoza ushuru huyu yuko katika mawasiliano ya moja kwa moja kati yake na Mungu. Kisha Yesu anasema, “Nawaambia kweli, mtu huyu, badala ya yule mwingine, alirudi nyumbani akiwa amehesabiwa haki mbele za Mungu. Kwa maana kila mtu anayejikweza atanyenyekezwa na yeye ajinyenyekezaye atainuliwa.” Ninachofikiri ni cha kuvutia ni kwamba hii inatuonyesha kwamba kuna baadhi ya masharti ya kimaadili kwa ajili ya maombi. Kuna baadhi ya masharti ya kimaadili kwa ajili ya maombi na kwa hivyo mtu huyu, kwa sababu alijinyenyekeza, mtoza ushuru alijinyenyekeza, “Mungu, uniwie radhi mimi mwenye dhambi,” anashuka chini akiwa amehesabiwa haki. Neno kuhesabiwa haki ni la kuvutia sana. Mtu huyu, kwa sababu ya jinsi alivyoomba, alichukuliwa kuwa amehesabiwa haki mbele za Mungu. Mfarisayo hakuwa, katika haki yake yote, kwa sababu aliwadharau wengine. Kwa hivyo hii ndiyo sala ya Yesu. “Mungu, uniwie radhi mimi mwenye dhambi,” na msimamo huo, msimamo huo wa unyenyekevu ni msimamo muhimu sana ambao mtu anataka anapomkaribia Mungu. Mtu anahitaji kumkaribia si kwa kiburi bali kwa unyenyekevu, akiomba “Mungu, uniwie radhi mimi mwenye dhambi.” Kwa hivyo hiyo ni sala fupi sana. Una sala ya Bwana, “Baba yetu, uliye mbinguni,” wengi wetu tunajua hilo. Lakini huu ni msemu mmoja tu, “Mungu, unirehemu mimi mwenye dhambi” na nadhani inafaa watu kuomba mara nyingi, mara kwa mara, kila siku, kila saa na kwa kweli, ikiwa kuna neno kama hilo. Kwa hivyo unyenyekevu ni msingi dhidi ya kiburi kama sifa ya mtu inayorekebisha mwitikio wa maombi.

C. Uvumilivu katika Maombi: Mjane Mvumilivu [7:11-11:22]

Sasa kuna ombi la pili linalokuja na hili ni mwanamke na mwamuzi asiye haki. Mwanamke mwamuzi asiye haki na hili ni mfano mwingine kutoka Luka 18. Luka 18 inaanza na hili na tutasoma tu: “Kisha Yesu akawaambia wanafunzi wake mfano huu ili kuwaonyesha kwamba wanapaswa kusali kila wakati bila kukata tamaa.” Kwa hivyo hili linahusu uvumilivu katika maombi kwamba wanapaswa kusali kila wakati bila kukata tamaa. Nimeambiwa katika nyakati mbalimbali maishani mwangu kwamba ukimwamini Mungu, unamwomba Mungu, anajua kilicho moyoni mwako kwa hivyo huna haja ya kumwomba zaidi ya mara moja kwa sababu anajua unachotaka . Kurudia mara kwa mara, inakuwa ni upuuzi mtupu na Yesu alisema usiombe tena na tena, marudio yasiyo na maana. Lakini hapa, Yesu anazungumzia kuomba na kuomba kila wakati na kutokukata tamaa.

Alisema, na sasa atasimulia mfano "katika mji fulani, palikuwa na mwamuzi ambaye hakumcha Mungu wala hakujali watu. Na palikuwa na mjane katika mji huo ambaye alikuwa akimjia mara kwa mara na maombi." Angalia Luka, tena, anamzungumzia mjane. Kumbuka tulisema hapo awali katika hotuba iliyopita kwamba Luka anamzungumzia mjane na anamzungumzia mtoto pekee. Kwa hivyo huyu hapa mjane, mtu ambaye amenyimwa haki katika utamaduni huo, mtu mwenye uhitaji katika utamaduni huo, anamwendea mwamuzi. Jaji afanye nini? Jaji anapaswa kufanya haki kwa mjane, yatima, yatima, maskini na wageni. Kwa hivyo mwamuzi anapaswa kuwatunza na kuwatendea haki wale ambao hawawezi kupata haki katika jamii kwa hivyo hapa una mjane huyu anayekuja mbele ya mwamuzi. Jaji ni mtu wa hadhi, ni mtu wa hadhi ya chini. Anakuja kwa mwamuzi huyu na hajali Mungu, haogopi Mungu wala hajali watu.

" Na katika mji ule palikuwa na mjane mmoja ambaye alikuwa akimwendea kila mara akimsihi, 'nipatie haki dhidi ya adui yangu.'" Sasa, ukweli ni kwamba huu ni mfano kwa hivyo hatujui hadithi nzima. Hatujui kamwe ni nini kilichokuwa kinamsumbua. Ni dhuluma gani hii aliyokuwa akimaanisha na ni nini adui huyu alikuwa amemfanyia na alikuwa akimfanyia? Hatujui hilo. Kwa hivyo mifano haikuambii maelezo yote madogo

ya kuvutia ambayo ungependa kujua. Mfano ni hadithi na ina hoja. Mfano huu umeelekezwa kwenye hatua hiyo na kwa hivyo hatujui hasa dhuluma hiyo ilikuwa nini lakini "kwa muda alikataa lakini mwishowe akajisemea, 'ingawa simchi Mungu wala sijali watu, lakini kwa sababu mjane huyu ananisumbua, nitahakikisha anapata haki yake ili asije akanichosha kwa kuja kwake.'" Sawa, na mfano: kisha Bwana akasema, "Sikilizeni wadhalimu wasemavyo, mwamuzi asemavyo, na je, Mungu hatawatendea haki wateule wake wanaomlilia mchana na usiku?" Angalia kilio cha mchana na usiku watu wanaendelea kumrudia Mungu, wakilia mchana na usiku. "Je, ataendelea kuwaahirisha? Nawaambia atahakikisha kwamba wanapata haki haraka. Hata hivyo, Mwana wa Adamu atakapokuja, je, ataipata imani duniani? Kisha ghafla mwishoni mwa mfano una kuruka huku hadi *eschaton*, hadi siku za mwisho. "Mwana wa Adamu atakapokuja, je, ataipata imani duniani? Na ni kuruka kwa kuvutia huko. Watapata haki. Na kisha anaiweka katika jambo hilo la kiekastoria, "katika siku hizo za mwisho", kwamba Mungu atatoa haki na kisha kuihusisha haki hiyo na siku za mwisho.

D. Uvumilivu katika Maombi: Paulo na Zaburi [11:22-14:09]

B: Unganisha DF; 11:22-19:34; Sehemu ya 2 ya Maombi

Kwa hivyo hii inahusiana na uvumilivu katika maombi, kuomba kitu kile kile na kuomba kitu kile kile tena na tena na kimsingi kusema mtu anapaswa kuomba kila wakati bila kukata tamaa. Nadhani hilo ni jambo muhimu sana. Nadhani Yesu, katika bustani ya Gethsemane, watu husema, "Naam, hatupaswi kuomba kitu kile kile tena na tena." Yesu katika bustani ya Gethsemane, unakumbuka kwamba alienda mara tatu na kuomba mara tatu, "Baba, ikiwa ni mapenzi yako uniondolee kikombe hiki." Yesu alimwomba Mungu aondoe kikombe kutoka kwake, kikombe cha huzuni. Yuda atakuja kwake, na aliomba mara tatu kwa ajili ya hilo na kisha Yuda anakuja na kumsaliti.

Paulo, katika 2 Wakorintho 12 Paulo anasimulia kuhusu mwiba wake mwilini. Sasa hatujui kweli mwiba huo mwilini ni nini kwa hakika, watu wana makisio mengi juu ya hilo, lakini Paulo alikuwa na mwiba huu mwilini aliopewa na Mungu, anaomba mara

tatu, “Baba, niondolee huu.” Aliomba mwiba wa mwili wake uondolewe; Mungu hakufanya hivyo. Kwa hivyo, inavutia kwa hivyo wazo hili la kuomba kwa kuendelea ni jambo kubwa katika Maandiko tunamwona Paulo akiomba mara tatu kwa ajili ya kitu, Yesu akiomba mara tatu kwa ajili ya kitu. Kwa hivyo ni jambo tunalohitaji kufikiria katika maombi.

Pia Zaburi, wacha niseme tu, vitabu vya Zaburi pia, kwa kiasi kikubwa ni kitabu cha sala zinazoimbwa kwa Mungu. Zaburi hizo zingeimbwa mara kwa mara katika sherehe na katika sikukuu huko Israeli. Kwa hivyo hii ndiyo dhana ya kuomba na kuomba. Makanisa yenu mengi yataomba Sala ya Bwana na sisi tunasoma Sala ya Bwana na baadhi yetu tunasoma Sala ya Bwana karibu kila siku. Kwa hivyo haya ni mambo mazuri na sala inayoendelea na mazungumzo yetu kuwahusu.

Naweza kuilinganisha -- na hii si mfano, ni kama sambamba -- tuseme, na ninamfikiria mjukuu wangu Ben, na alikuwa akipata baiskeli kwa ajili ya Krismasi na angekuja kwa mke wangu na kila mstari mwingine ambao angesema ni kwamba alitaka baiskeli hii kwa ajili ya Krismasi. Kile ambacho kingetokea ni kwamba kila wakati angeingiliana na mke wangu chochote kile kilichokuwa kikiendelea katika familia, ingekuwa "Loo, hakika, ningependa baiskeli kwa ajili ya Krismasi. Hakika ningependa baiskeli. Je, umenunua baiskeli yangu kwa ajili ya Krismasi? Umeninunulia baiskeli ya aina gani?" Ingerudia hivyo kila wakati. Kwa hivyo hiyo ilionyesha umakini wake, alitaka sana kitu hiki na kwa hivyo yeye akiwa kijana kama mtoto anafikiria sana kuhusu baiskeli hii na kwa hivyo anapowasiliana na babu na bibi yake, katika hali hii ilikuwa kama "pikipiki hii iko wapi? Je, unaweza kuninunulia baiskeli kwa ajili ya Krismasi?" Kisha hilo lilifanyika mara kwa mara na bila shaka hatukujua Santa Claus alimnunulia nini lakini labda alipata baiskeli mwaka huo.

E. Kuomba Wakati Inapokuwa Muhimu - Mwana huko Afghanistan [14:09-16:35]

Sasa, kidogo tu. Kuomba wakati mambo yanapohitajika hili ni jambo la kuvutia kwangu. Nadhani kwa kweli mwanangu alikuwa mmoja wa watu walionifundisha jinsi ya kuomba. Mara nyingi mimi huomba kuhusu mambo na mambo yanayotokea katika Chuo

cha Gordon na mahusiano na wanafunzi au watu ambao, baadhi ya wanafunzi, wana matatizo, mtoto mmoja amevunjika mguu na watoto wengine wanateseka kwa kuingia kati ya tamaduni na kuwa na wakati mgumu sana wa kurekebisha tamaduni, wengine wana shida na lugha na wanapambana na lugha, wengine wanapambana na mahusiano na familia yao yote na mahusiano hapa Gordon. Kwa hivyo unaomba kwa ajili ya watu na unaomba kwa ajili yao. Lakini kwa maana moja, hakuna tatizo katika mchezo. Ni kama chochote Mungu atafanya kitakuwa sawa, kwa hivyo unaomba tu ili kukileta mbele za Mungu.

Mwanangu, ambaye ni Mwanajeshi wa Majini, alienda Afghanistan na alipokuwa Iraq - alienda Iraq kwanza miaka michache iliyopita - na hilo halikuwa baya sana, lakini alipoenda Afghanistan hali ilikuwa mbaya sana. Kama mzazi, unapohisi huna msaada, kwa kawaida ni jukumu la mzazi, hasa baba, kuwalinda watoto wake, na unaposhindwa kulinda na huna udhibiti wa kinachotokea na mtu huyo anapigwa risasi na, unapozungumza kwenye simu na anasema, "tunapigwa risasi kila siku" na unajua na watu wengine, marafiki zake waliuawa [Twig] na kulemazwa [Rayaz] na kuumiza [Hadley] na wengine [Bunchs] kama hivyo na unajua ingekuwa yeye. Unaomba kutokana na hisia hii ya kutokuwa na msaada. Unajifunza kuomba, kwamba Mungu angemhurumia mtu huyo. Kumbuka Ibrahimu katika Agano la Kale, alibadilishana kwamba kama kungekuwa na watu 50 wenye haki, je, ungeuhurumia mji? Kama kungekuwa na watu 40, 30, 10...tafadhali ungeuhurumia mji? Nakumbuka nikifanya kitu kile kile nikisema "Mungu, kama itakuwa yeye au mimi, nichukue badala yake, kwa sababu mimi ni mzee na niko tayari kwenda." Na kwa hivyo unaomba, unaomba, unaomba ukifanya chochote unachoweza kwa sababu ni muhimu sana kwako.

F. Kuomba Wakati Inapokuwa Muhimu—Watoto Wagonjwa na Mateso [16:35-19:34]

Kwa hivyo kiwango hicho cha kuomba kinatokea na sijui kama umekuwa na marafiki ambao umewaombea - nawafikiria watu wengine, nina rafiki na Brian Kinney, ambaye anafanya kazi katika nyumba ya Baker Book na Brian nje ya nyumba ya Baker

Book na nimemjua kwa miaka kadhaa. Mvulana wake alipata leukemia, na mvulana wake, ambaye ana umri wa miaka mitano au sita anaugua leukemia, saratani, na aina hii ya kitu, na alikuwa karibu kufa. Madaktari wanafanya mambo mazuri sasa, mambo ya ajabu, na kwa hivyo tuliomba na kulikuwa na kundi zima la watu wakimwomba mvulana wa Brian Kinney. Madaktari walifanikiwa. Sasa, sijui, hii ni miaka kadhaa baadaye sasa, kwa hivyo sina uhakika, lakini walifanikiwa, na ikapungua. Alionekana kuwa sawa na leukemia ikapita, wakaipata. Ilikuwa ya kosisimua sana, tulimwomba labda kwa mwaka mmoja, tukimwomba mtoto huyu mdogo, na Mungu akaokoa maisha yake na ni jambo zuri tu. Unaweza kuona kama mzazi, mtoto wako anapopata mojawapo ya magonjwa haya mabaya unagundua tu kwamba uko katika msimamo tofauti, ambapo unaomba kitu na hakijalishi sana na kisha ghafla unaomba na ni muhimu sana.

Binti yangu ana mume sasa ambaye ana uvimbe wa ubongo ndani ya sikio lake kwenye ubongo wake. Tayari amepoteza sehemu ya uwezo wake wa kusikia na yeye ni wakili kwa hivyo ni muhimu sana kwamba anaweza kusikia - au labda kama wakili hapaswi kusikia - lakini ana uvimbe huu na wanaogopa kuingia kwa sababu uko karibu na neva na pia ungepooza nusu ya uso wake na kuna kila aina ya majadiliano na maombi na kwa hivyo tunamwomba mara kwa mara sasa.

Kwa hivyo tunapaswa kuomba kila wakati. Kuna mambo makubwa yanayoendelea duniani ambayo yanapaswa kuombewa. Kulikuwa na mtu huko Iran ambaye alikuwa muumini Mkristo huko Iran na alikuwa mchungaji huko Iran. Walisema alibadili dini kutoka Uislamu na huruhusiwi kubadili dini kutoka Uislamu hadi Ukristo. Alibadili dini alipokuwa mtoto mdogo. Walimfanya, "unakataa imani yako au utakufa." Hakukataa imani yake na sasa swali kubwa ni kama wamemua. Jina lake lilikuwa Yosif . Kwa hivyo unajua unapata vitu vya aina hii na unamwomba mtu huyu, ana mke na watoto, na anawekwa kwa ajili ya imani yake na anaweza kufa kama shahidi. Hii ni katika karne ya 21 · karne ya 21 ^{na} anakufa kama shahidi kwa ajili ya imani yake. Na anachopaswa kufanya ni kukana imani lakini hatafanya hivyo kwa sababu yeye ni Mkristo na anampenda Bwana. Kwa hivyo mambo haya yanaendelea hapa na kuna haja ya maombi, hitaji kubwa la maombi. Kwa hivyo maombi ni jambo kubwa na Luka 18 ni

nzuri sana, kwani kuna mifano miwili kuhusu maombi hapo.

G. Barabara ya Emau: Kujificha kwa Yesu na Tumaini la Wanafunzi [19:34-23:15]

C: Mchanganyiko wa GI; 19:34-29:23; Matumizi ya OT ya Barabara ya Emmaus

Hili hapa jambo lingine nililotaka kulizungumzia hapa, katika Luka, na hilo ni kumalizia. Na hii ni Barabara ya Emau. Barabara ya Emau ni simulizi maarufu, wakati Yesu amefufuka kutoka kwa wafu na wanafunzi wake wanatafakari, "Yesu alikufa msalabani" na wote wako chini kabisa. Baada ya siku tatu anafufuka kutoka kwa wafu na anapojionyesha, baadhi ya watu wanamwona, baadhi ya watu hawamwoni.

Unamkumbuka Tomaso tunapomfikia Yohana. Alikuwa bado hajamwona mwenyewe na kwa hivyo anahoji mambo. Hii ni Barabara ya Emau ambapo watu wawili wanatoka Yerusalemu peke yao. Wamekuwa Yerusalemu kwa ajili ya kifo cha Kristo na wamesikia uvumi wa ufufuo lakini hawajui kinachoendelea. Kwa hivyo wanatembea siku ya Sabato, nje kwenye Barabara ya Emau, ni kama maili 7 kutoka Yerusalemu kuelekea magharibi, na kwa hivyo wanaenda kwenye barabara hii. Nimekuwa na fursa ya kutembea kwenye Barabara hii ya Emau. Ni barabara ya zamani ya Kirumi. Warumi walijenga barabara katika himaya nzima na barabara hizi ni nzuri sana kiasi kwamba bado zipo hadi leo. Nyingi kati yao hazina mashimo; zimetengenezwa kwa mawe, muundo wa barabara wa ajabu sana.

Hii inatoka katika Luka sura ya 24, kuanzia mstari wa 13. Inasema "Siku hiyo hiyo, wawili wao walikuwa wakienda kijiji kiitwacho Emau, yapata maili 7 kutoka Yerusalemu, nao walikuwa wakizungumza wao kwa wao kuhusu yote yaliyotokea" – sawa, hii ni, sasa ni uvumi wa kifo cha Yesu, kuhusu ufufuo – "na walipokuwa wakizungumza na kujadiliana mambo haya, Yesu mwenyewe akaja, akatembea pamoja nao. Lakini walizuiwa wasimtambue" – kwa hiyo Yesu akaja, na anatembea nao na hawajui ni Yesu kwa sababu Yesu anafanya kitu fulani, sijui, labda amevaa hoodie au kitu kama hicho, hawamjui yeye ni nani. "Kwa hiyo akawauliza 'Mnajadiliana nini pamoja mnapotembea?' Wakasimama kimya, nyuso zao zikiwa zimekunjamana, bado

wakidhani Yesu amekufa. Mmoja wao, jina lake Kleopa, akamwuliza, ‘Je, wewe ndiye mgeni pekee Yerusalemu ambaye hujui mambo yaliyotokea huko siku hizi?’ ‘Mambo gani?’” Aliuliza. Ni kama “kinachoendelea,” akiwapa taarifa na kuona mtazamo wao kuhusu wanachofikiria kumhusu Yesu. Ni Yesu, anawauliza, “Mambo gani?” aliwauliza. “Kuhusu Yesu wa Nazareti,’ wakajibu, ‘alikuwa nabii.’” Ya kuvutia sana. Alikuwa nabii. Uelewa wao ulikuwaje kumhusu Yesu? Alikuwa nabii. “Mwenye nguvu katika neno na tendo mbele za Mungu na watu wote. Wakuu wa makuhani na watawala wetu walimtoa ahukumiwe kifo, wakamsulubisha. Lakini sisi tulitumaini kwamba yeye ndiye atakayehukumiwa kifo, nao wakamsulubisha. Lakini sisi tulitumaini kwamba yeye ndiye atakayehukumiwa kifo”-- Sasa tumaini lao lilikuwa nini? Hiki ni kifungu kizuri sana kwa sababu kinatuambia, hapa kuna Wayahudi wawili, wanaelezea asili ya tumaini lao walilokuwa nalo kwa Masihi. Kwa hivyo hapa kuna tumaini lao wanaloelezea. “Lakini tulitumaini kwamba yeye ndiye atakayekuja kuwakomboa Israeli.” Kwa hivyo hoja ilikuwa kwamba Masihi angekomboa na kutawala Israeli, kuiondoa nira ya Warumi, kumsimamisha mwana wa Daudi ili kuwakomboa Israeli. "Na zaidi ya hayo, ni siku ya tatu tangu haya yote yatokee. Zaidi ya hayo, baadhi ya wanawake wetu" - Sasa atasimulia kuhusu baadhi ya uvumi - "zaidi ya hayo baadhi ya wanawake wetu walitushangaza. Nao walikwenda kaburini asubuhi na mapema lakini hawakuuona mwili wake. Walikuja na kutuambia kwamba wameona maono ya malaika waliosema kwamba yu hai." -tena wanawake hawa wanaripoti hili lakini walisikia ripoti lakini hawakuweza kuthibitisha. Kwa hivyo hawana uhakika, je, hili lilitokea au hili halikutokea. Mwili umeenda, malaika hawa walitoka wapi ?

H. Barabara ya Emau: Yesu Anawafundisha Wanafunzi [23:15-26:50]

Kwa njia, je, kuna yeyote anayekumbuka mwanzoni mwa kitabu cha Luka, hii ni sura ya mwisho ya Luka, je, kuna yeyote anayekumbuka mwanzo wa Luka, ni nani anayetokea? Malaika wanatokea wakati wa kuzaliwa kwa Kristo na wanaimba *Gloria kwa ustadi deo* aina ya kitu. Utukufu mwanzoni. Malaika huja na kuwatangazia wachungaji na sasa una malaika hapa wanaoripoti mwishoni mwa kitabu. Hawakupata

mwili, walikuja na kutuambia kwamba wameona maono ya malaika waliosema kwamba yu hai. – “Kisha baadhi ya wenzetu wakaenda kaburini wakakuta kama vile wanawake walivyosema lakini yeye hawakumwona.” – Kwa hivyo sasa ripoti ya wanawake imethibitishwa. Mwili umeondoka lakini bado hawajui la kufanya kutokana na hili. “Akawaambia, (sasa Yesu anaingia) ‘Ninyi ni wapumbavu kiasi gani, ni mizito kuamini mambo yote waliyosema manabii? Je, Kristo hakupaswa kuteseka haya ili aingie katika utukufu wake?’” Kwa hivyo Yesu anaibua kutoka kwa manabii wazo hili kwamba Masihi alihitaji kuteseka. Kwamba si lazima tu Masihi mwana wa Daudi ndiye atakayeteseka, bali Masihi mwana wa Yusufu ndiye atakayeteseka, kama Yusufu alivyoteseka gerezani, kwa haki. Kwa hivyo sasa Masihi angeteseka. Na hii inawezekana ni marejeleo ya Isaya 53, kwamba angechukua mateso yetu na udhaifu wetu. Alikuwa kama mwana-kondoo anayepolekwa kuchinjwa, alichukua juu yake mwenyewe maovu yetu - Isaya 53. Sisi sote kama kondoo tumepotea.

Kisha inasema hivi “Je, haikumpasa Kristo kuteswa na mambo haya ndipo aingie katika utukufu? Akianza na Musa na manabii wote, akawaeleza yaliyosemwa katika maandiko kumhusu yeye mwenyewe.” Hotuba hiyo ingekuwa ya ajabu sana. Yesu anaanza na Musa. Angalia anarudi kwenye Pentateuki, anarudi kwa Musa na manabii wote na kuwaelezea kuhusu Kristo. “Na walipokaribia kijiji walichokuwa wakienda, Yesu alijifanya kama anaendelea mbele lakini wakamsihi sana, ‘Kaa pamoja nasi kwa sababu ni jioni, na mchana umekwisha.’ Basi akaingia kukaa nao .”

Na sasa anaketi mezani pamoja nao. Alichukua mkate, akashukuru, akaumega, akaanza kuwapa. Kwa hivyo sasa unamkuta Yesu ameketi mezani, akimega mkate pamoja nao, akishukuru kwa mkate. Je, hilo linakukumbusha chochote? Ni kama hii baada ya Ekaristi, chakula cha jioni baada ya Bwana. Yesu ameketi na kumega mkate pamoja nao kama alivyoketi na kumega mkate pamoja na wanafunzi wake hapo awali. Sasa anamega mkate tena na angalia kinachotokea: “Basi alikuwa mezani pamoja nao, akachukua mkate, akashukuru, akaumega, akaanza kuwapa. Ndipo macho yao yakafumbuliwa, wakamtambua. Akatoweka machoni pao. Wakaulizana, ‘Je, mioyo yetu haikuwaka ndani yetu alipokuwa akisema nasi njiani na kutufunulia maandiko?’” “Je,

mioyo yetu haikuwaka alipotufunulia maandiko?” Huu ni msemu mzuri na mzuri.

“Wakaondoka, wakarudi Yerusalemu mara moja, wakawakuta wale kumi na mmoja na wale waliokuwa pamoja nao wamekusanyika.” Kwa hivyo una mitume kumi na mmoja na wale waliokusanyika pamoja nao, inaonekana zaidi ya mitume tu. “Wakisema, ‘Ni kweli, Yesu amefufuka, naye amemtokea Simoni.’ Hao wawili walisimulia yaliyotokea njiani na jinsi Yesu alivyotambuliwa nao alipoumega mkate.”

I. Yesu kama Utimilifu wa Agano Lote la Kale [26:50-29:23]

Sasa nadhani kuna kifungu kingine kimoja ambacho nataka kukizungumzia na hiki kiko chini katika sura ya 24:44. Inafurahisha kusikia maelezo yao. Kinasema hivi “akawaambia [huyu ni Yesu akizungumza sasa] ‘Haya ndiyo niliyowaambia nilipokuwa bado niko pamoja nanyi. Kila kitu lazima kitimizwe kilichoandikwa katika [na kisha anaelezea Agano la Kale, na hivi ndivyo anavyolielezea] kila kitu lazima kitimizwe kilichoandikwa katika Torati, Manabii, na Zaburi.” Na kwa hivyo hapa, katika Luka sura ya 24:44, una kanuni tatu za Agano la Kale. Hii ni kanuni za Kiyahudi: Musa, Pentateuki, Mwanzo hadi Kumbukumbu la Torati, Torati; kisha una manabii, Manabii wa Zamani kuanzia na Yoshua, Waamuzi, na Samweli, Wafalme, hao wanaitwa Manabii wa Zamani. Manabii wa Baadaye: Isaya Yereimia, Ezekieli, Danieli, na Kumi na Wawili. Na kwa hivyo una Musa na manabii na Zaburi. Sehemu nyingine ya Agano la Kale ni Maandiko ambayo Zaburi ndiyo kuu. Ni kitabu kikubwa, Zaburi. Kwa hivyo Yesu hapa anataja mgawanyiko wa Agano la Kale mara tatu na anawaeleza watu wake kwamba “Imewapasa kunena mambo haya kunihusu mimi katika torati na manabii na Zaburi. Akawafumbua akili zao wapate kuelewa maandiko.” Hii ni baada ya ufufuo na Yesu anapitia na wanafunzi wake kupitia Musa, Manabii, na Maandiko, au Zaburi. Kwa hivyo hiki ni kifungu muhimu unapofikiria kuhusu masomo ya kisheria. Agano la Kale liligawanywa katika sehemu hizi tatu. Sehemu hizo tatu zimetajwa na Yesu baada ya ufufuo.

Hilo linamaliza kitabu cha Luka kwetu. Na sasa tumemaliza Luka, tutarudi nyuma kidogo sasa. Tumekuwa tukimtazama Mathayo, Kristo ni Mfalme: Marko, Mtumishi wa

Ajabu Anayeteseka; na tumemtazama Luka, Mtu Mkamilifu; Kristo akikua kwa njia mbalimbali. Sasa ninachotaka kufanya ni kuruka kutoka Barabara ya Emau na kuruka hadi sehemu nyingine nzima hapa. Acha nitoke katika hili, nirudi.

J. Injili za Synoptic na Kanisa la Kwanza [29:23-33:52]

D: Changanya JL; 29:23-43:40; Historia ya Injili

Tutaingia kwenye tatizo la muhtasari sasa. Tatizo la muhtasari ni nini? Tatizo la muhtasari kimsingi ni kile kinachotokea unapolinganisha Mathayo, Marko, na Luka. Kwa hivyo kutakuwa na kufanana, na kutakuwa na tofauti. Wakati kuna kufanana, hakuna shida. Wakati waandishi wa injili, Mathayo, Marko, na Luka, wote wanasema kitu kimoja, hilo si tatizo kweli. Lakini injili hizi tatu zinaonekana kufanana sana kwa hivyo wanaziita "synoptic." Una synoptic, ambayo ni kama " synoptic ." *Syn* kwa Kigiriki inamaanisha "na," *macho* kama daktari wa macho, ophthalmology, kwa hivyo synoptic inamaanisha "na jicho moja." Tatizo la muhtasari linasema kwamba injili hizi tatu, Mathayo, Marko, na Luka, zinamwona Yesu kwa jicho moja. Yohana, kwa upande mwingine, ni tofauti kabisa. Anatoa mtazamo tofauti kabisa. Kwa hivyo kama unahitaji macho mawili kukupa utambuzi wa kina na una macho mawili ili uweze kutambua kwamba kiti kiko karibu zaidi; saa nyuma ya chumba iko mbali zaidi. Una utambuzi wa kina kwa sababu una macho mawili. Kwa kweli wanatengeneza kamera za video zenye kamera mbili zinazopiga picha na karibu kama macho yetu, ili kutoa maana ya, hata katika kazi ya kamera za video, ya vipimo vitatu. Ni kitu kizuri sana kinachoendelea. “Unacho ni Mathayo, Marko, na Luka wakitoa mtazamo mmoja na Yohana akitoa mwingine. Kuna mitazamo tofauti sana kati ya Synoptics . Lakini miongoni mwa Synoptics -- hizo zote ziko na jicho moja kuna kufanana na tofauti kubwa. Kwa hivyo tunataka kuangalia hilo. Kwa hivyo, synoptic, synoptic , na jicho moja. Injili tatu, Mathayo, Marko na Luka, zinamwona Yesu kwa jicho moja.

Sasa kinachovutia ni kwamba kanisa la kwanza liliona tofauti kati ya Mathayo, Marko, na Luka, na bado hawakuzichanganya pamoja. Waliruhusu kila shahidi, Mathayo ni tofauti na Marko ni tofauti na Luka. Zinafanana sana, lakini kuna tofauti. Kwa

kawaida, ikiwa ungetaka aina fulani ya makubaliano, ungefikiri kihistoria, ikiwa maandishi yangeweza kunyumbulika, au ikiwa maandishi yalikuwa ya plastiki, ungetarajia watu waseme, "Loo, tunahitaji kuwafanya Mathayo na Marko wakubaliane." Kwa hivyo wanapotofautiana ungekuwa na watu wanaowaunganisha, kinyume cha sheria. Lakini hilo halikutokea. Waliacha tofauti; kanisa la kwanza liliacha tofauti katika maandishi. Hilo linaniambia kitu kuhusu historia ya hati hizi. Haikuwa kwamba kanisa linacheza na hati hizi, hati hizi zinaweza kunyumbulika sana, na ni hadithi tu, zilizotungwa, na kubadilishwa ili kuzifanya zilingane. Hapana, hawakuziangalia hivyo. Waliangalia hati walizokuwa nazo na wakawaacha zisimame. Waliwaacha zimesimama hata katika sehemu ambazo kuna migongano mikubwa. Waliacha migongano ndani. Hawakuyapatanisha. Kwa hivyo inavutia sana, kwamba kanisa la kwanza halikurekebisha na kupatanisha na mambo kama hayo. Waliwaacha wasimame na tofauti hizi, na tutaangalia baadhi ya tofauti hizo baada ya dakika moja.

Inasema nini kuhusu imani yao katika utakatifu wa maandishi na uaminifu wa kihistoria? Uaminifu wa kihistoria wa maandishi; sisi, kama Wakristo, tuna uhusiano mkubwa na historia. Theolojia yetu inaibuka kutoka historia. Sio kwamba theolojia yetu huzaa historia, hapana, ni historia hiyo, matukio halisi yanayotokea; Yesu alizaliwa Bethlehemu, Yesu alihudumu Galilaya, na akatembea juu ya maji huko Galilaya, Yesu alikufa Yerusalemu na akafufuka tena siku ya tatu. Hayo ni matukio ya kihistoria. Kwa maneno mengine, Ukristo umejengwa juu ya historia halisi. Kisha theolojia yetu inatoka kwenye historia. Kwa hivyo historia ni muhimu sana. Kwa hivyo, uaminifu wa kihistoria wa injili hizo tatu zinazosimulia kuhusu Yesu ni muhimu sana. Vile vile kwa Wayahudi kwamba kitabu cha Kutoka na Pentateuki ni muhimu sana kwao - kutoka Misri na Mungu akiwatoa Misri kwa mkono wenye nguvu na mkono wenye nguvu. Na kwa hivyo Agano Jipya linaaminika sana kihistoria. Hawakuchanganya mambo pamoja; hawakusema kwamba haya hayaendani kwa hivyo tutayafanya yaendane vizuri zaidi. Waliyaacha kila moja isimame.

K. Kwa Nini Injili Sio Hadithi: Mashahidi Wanaweza Kuthibitisha Hadithi [33:52-

38:48]

Kwa nini isiwe hadithi? Sawa. Sehemu ya tatizo la kwa nini injili si hadithi ni kwamba una injili zako, Mathayo, Marko na Luka. Marko akiandika labda kabla ya 60 BK na Luka akiandika kabla ya Paulo kufa, Paulo anakufa yapata 68 BK, Luka anamwandikia Theofilo mtukufu , labda akimtetea mtume Paulo. Kwa hivyo Luka labda ni imara kabla ya 65, Mathayo anaweza kuwa kidogo baada ya hapo. Lakini hawa watu wote wanaandika kabla ya 70 BK wakati wa kipindi. Kwa sababu uharibifu wa hekalu haujatajwa katika injili yoyote kati ya hizi na kwa hivyo unajua, ni kabla ya 70 BK. Naam, ndivyo ilivyo, miaka 30-40 baada ya Yesu. Kwa hivyo unasema mabadiliko mengi katika miaka 30-40. Lakini shida ni hii: je, miaka 30 au 40 inatosha kwa hadithi nzima kumhusu Yesu kukua? Jibu ni: hapana. Tatizo ni kwamba una mashahidi walioshuhudia bado wako hai kuthibitisha kwamba Yesu alifanya hivi, au hakufanya hivi. Kwa hivyo kwa sababu ya mashahidi walioshuhudia, huwezi kushangaa sana.

Inanikumbusha mwanamke anayeitwa Sonya Weitz . Tulikuwa naye katika Chuo cha Gordon hapa kwa miaka mingi. Dkt. Marv Wilson, ambaye ni gwiji katika Chuo cha Gordon, mwalimu na mtu mashuhuri anayefundisha hapa katika Agano la Kale, ameunda muunganiko wa kweli na jamii ya Wayahudi huko North Shore ya Boston. Na amemjua Sonya Weitz na yeye ni manusura wa mauaji ya kimbari. Angeamka mara moja kwa mwaka, Marv angemleta, au Polly angemleta Sonya Weitz na angetoa hotuba katika Chuo cha Gordon, kuhusu kuwa manusura. Na angeelezea mauaji ya kimbari na kwa kweli nina video ya hili. Angeelezea mauaji ya kimbari na jinsi yalivyokuwa kwake na dada yake; familia yake yote nadhani waliangamia katika mauaji ya kimbari. Yeye na dada yake walienda katika baadhi ya kambi kubwa - Auschwitz au Birkenwald , au ilikuwa ipi - lakini alienda kwa kadhaa kati yao, akapanda treni, alikuwa amejaa kwenye gari la treni lenye watu mia mbili na kimsingi alikuwa kama ameaibishwa kabisa. Na angeelezea mauaji ya kimbari. Kuna nini na hilo, watu hawawezi kuvumilia mauaji ya halaiki kwa sababu bado kuna watu hai, kama Sonya Wietz ambaye alikumbuka mauaji ya halaiki kwa sababu alikuwepo. Kwa hivyo wakati mtu kama Ahmadinejad wa Iran, jamaa mwendawazimu, anaposimama Iran na kusema hakukuwa na mauaji ya halaiki,

hilo lilibuniwa na Wayahudi. Samahani, Sonya Weitz alikuwepo.

Kwa njia, hata Eisenhower, Jenerali Eisenhower, walipoingia ili kuwakomboa kambi hizo, alisema watu hawataamini kamwe kilichotokea hapa. Na kwa hivyo alikuwa na mambo hayo yote yaliyoandikwa. Walipiga picha na waliandika jambo hilo lote kwa sababu walisema kwamba watu hawataamini kamwe. Kwa hivyo hilo limeandikwa vizuri sana. Ingawa limeandikwa vizuri bado una watu wazimu wakisema halijawahi kutokea na mambo mengine. Kwa hivyo shida ni kwamba unaweza kuwaita watu hao wapumbavu, kwa sababu Sonya, alikuwepo, alikuwa shahidi aliyeshuhudia, na anashuhudia ukweli wa jinsi ilivyokuwa kuwa katika kambi za mateso chini ya Hitler. Na kwa hivyo hakuna, hakuna mtu anayeweza kumpinga, hiyo ndiyo ilikuwa uzoefu wake. Alikuwepo, yeye na dada yake.

Kwa hivyo ni nini moja ya matatizo? Tatizo ni kwamba Sonya alikufa miaka michache iliyopita na kwa hivyo sasa haji tena na kusimulia hadithi yake na hivyo ndivyo inavyowatokea manusura wengi wa mauaji ya halaiki, wanakufa. Kwa hivyo huna shahidi huyu sasa, na tuko mwaka wa 2012 sasa na mauaji ya halaiki yalitokea miaka ya 1940 kwa hivyo tunazungumzia miaka 60 au 70 sasa na kwa hivyo watu hawa wanakufa.

Kwa hivyo, pamoja na Marko na Mathayo na Luka, bado uko nyuma katika kipindi cha miaka ishirini, thelathini, arobaini kwa hivyo kuna watu wengi karibu ambao wanaweza kushuhudia matukio haya. Kwa hivyo ndivyo ninavyosema. Kwa hivyo huna wakati wa hadithi. Una watu wengi sana kama Paulo anavyosema katika 1 Wakorintho 15, kulikuwa na watu 500 waliomwona Yesu akiwa hai baada ya kufufuka kutoka kwa wafu. Kulikuwa na mashahidi 500. Pamoja na wale kumi na wawili, na vile vile wanawake, kulikuwa na watu hawa wawili kutoka Barabara ya Emau. Kwa hivyo inachukua mashahidi wangapi kabla ya mtu kusema kwamba hilo lilitokea kweli? Una mashahidi wawili, wewe ni mzuri sana. Una shahidi mmoja, unaweza kujiuliza, una mashahidi wawili, hilo linaongeza uwezekano mkubwa. Unapata nini unapokuwa na mashahidi kumi na mmoja, kumi na wawili kwa wakati mmoja, nini kinatokea unapokuwa na mashahidi 500 wote kwa wakati mmoja, sehemu tofauti, nyakati tofauti, na mazingira tofauti?

Kwa hivyo katika Barabara ya Emmaus, labda hakuwahi kufika katika Barabara ya Emmaus hapo awali, hakuna kumbukumbu ya hilo katika Maandiko, na kwa hivyo watu hawa hawana uhusiano wowote na Yesu katika eneo hili. Lakini Yesu anakutana nao barabarani kuelekea Emaus. Kwa hivyo hao ni mashahidi wawili. Kwa hivyo sio mmoja tu. Kwa hivyo sio hadithi, lakini ni ya kuaminika kihistoria.

L. Ushahidi wa Uhalisia wa Injili: Ukweli Mbaya [38:48-43:40]

Sasa mambo hayangefichwa. Wanafunzi, kama unaandika injili kumhusu Yesu, je, ungekuwa kama mtume, kama ungekuwa mmoja wa wale kumi na wawili, ungewaambia mambo yote ya kijinga ambayo mitume hufanya? Yesu yuko ndani ya mashua pamoja nao na anaanza kuwaambia, jihadharini na chachu ya Mafarisayo na wanafunzi wanaanza kusema, “Tulisahau kuchukua mikate, na Yesu anatumasirikia kwa sababu hakuwa na kitu cha kula. Kwa hivyo anazungumzia chachu ya Mafarisayo, lakini ni kweli kwamba ana njaa kwa sababu tulisahau mkate.” Na Yesu anasema, “Hei, fahamu. Kama nataka mkate, samahani, niliwalisha wangapi? Nimewalisha watu 5000 tu, kama nataka mkate naweza kutengeneza mkate, mana kutoka mbinguni. Mungu alitoa mana kutoka mbinguni. Kama nataka mana kutoka mbinguni naweza kufanya hivyo. Na anasema, “hamelewi,” kwa wanafunzi. Na ili wanafunzi wachezewe wakati fulani, wasimwelewe Yesu mara kwa mara, hawakuelewa. Kwa hivyo kama wewe ndiye uliyeandika hayo na ulikuwa mmoja wa mitume, je, usingefuta aina hizo za hadithi? Watu ambao ulikuwa nao kwa miaka hiyo, wengi wa watu hao ambao sasa wako katika mchakato wa kwenda nje, kueneza injili, kuuawa, na je, ungewaambia hadithi hizo hasi kuwahusu? Lakini injili zinawafichua wanafunzi wakati hawapati. Yesu anakula na watoza ushuru. Ungefikiri kwamba wangetaka kuinua hadhi yake na badala ya kumfanya awe pamoja na wanawake hawa haramu, kama Maria Magdalene, na watoza ushuru. Ungemweka nje na Herode na Kayafa, kuhani mkuu, na Marubani Pontio, mngemfanya awe akishirikiana na watu wakubwa. Badala yake, Yesu anashirikiana na nani, anashirikiana na nani? Hawa watoza ushuru na wenye dhambi na hatujui hata majina yao mengi, lakini Yesu alikuwa na sifa nzuri na Wasamaria. Tena jambo lile lile, kama wewe ni Myahudi mzuri, kwa nini

uwaonyeshe Wasamaria wakati unajua hilo ni chukizo kwa Wayahudi wote. Na bado injili zinaendelea kurudi kwenye hili - Yesu alishirikiana na Wasamaria. Inakupa historia ya kweli ingawa kujua kwamba historia ya kweli itakuwa chukizo kwa baadhi ya watu. Kwa maneno mengine, Yesu hakuwa sahihi kisiasa. Kwa hivyo anazungumzia uhusiano wake na Wasamaria hata akijua kwamba hilo lingelela upinzani, kutoamini kwa wanafunzi, wanafunzi wake wenyewe hawakumwamini wakati fulani.

Familia yake mwenyewe ikija na wakati fulani ikija kumchukua Yesu, Yakobo na Yusufu, na mama yake mwenyewe, wakija kumchukua, wanakuja kukuchukua. Kwa hivyo wanakuja kumchukua Yesu kwa sababu wanafikiri ni mwendawazimu. Ndugu zake mwenyewe, wakisoma katika kifungu kingine, walikuwa, hii ni kutoka kwa kitabu cha Yohana, samahani kwa kuruka kwa Yohana. Katika Yohana wanakwenda kwenye sikukuu ya vibanda, na ndugu zake wanasema, “Ee Yesu, kwa nini hufanyi miujiza yako unayofanya, kwa nini usishuke kwenda Yerusalemu na kuwaonyesha kila mtu miujiza hii unayofanya.” Msimulizi katika Yohana anasema, “kwa sababu ndugu zake hawakumwamini.” Wakasema, “Shukeni Yerusalemu mkafanye miujiza hii; kwa sababu hawakumwamini.” Ukiandika historia kuhusu shujaa, ungeficha mambo hayo.

Petro alimkana Bwana. Petro ni mmoja wa watu wakubwa katika kanisa la kwanza. Huyu ni mtume Petro. “Juu ya mwamba huu, Petro, nitalijenga kanisa langu.” Lakini injili zote zinarekodi kwamba Petro alimkana Bwana mara tatu. Hiyo ni historia ya aina gani? Je, hungeruka mambo ya rafiki yako Petro na kusema, sawa alifanya makosa fulani? Huangazii makosa ya marafiki zako katika jinsi unavyoandika historia yako. Lakini injili inamkana Petro Bwana. Kabla tu ya kusulubiwa kwake, mara tatu, si mara moja tu bali mara tatu. Kisha Petro anatoka na kulia kwa sababu hiyo. Kwa kawaida, ungefunika mambo ya aina hiyo. Ninachojaribu kusema ni kwamba injili zinatupa historia sahihi na zinaweka wazi mema, mabaya, na mabaya. Kuna mambo mabaya huko nje na wanayaweka wazi. Kwa hivyo hii ni historia halisi, si historia ya kubuni. Hii si historia bora, ya hadithi, au historia ya hadithi ambapo wanatengeneza hadithi hii ambapo wanamfanya Yesu kuwa hadithi hii. Hapana, wanakupa historia halisi. Kwa hivyo uaminifu wa kihistoria; Craig Blomberg, katika Seminari ya Denver,

ameandika kitabu kizuri sana, kitabu chenye kurasa 4-500 kuhusu uaminifu wa kihistoria wa injili. Ni kitabu muhimu sana. Anapitia na kuthibitisha uaminifu mwingi wa kihistoria wa injili. Kitabu cha Blomberg , *Uaminifu wa Kihistoria wa Injili* , kinafaa kusomwa.

M. Kufanana: Mfuatano Mpana wa Matukio [43:40-45:47]

E: Changanya MO; 43:40-53:47; Kufanana kwa Sinoti, Sehemu ya 1

Kwa hivyo sasa hebu tuangalie baadhi ya injili za muhtasari hapa. Baadhi ya kufanana. Tulisema kutakuwa na kufanana na tofauti katika Synoptics , Mathayo, Marko na Luka. Kufanana, hakutusumbui na kwa hivyo hebu tuangalie hizo kwanza. Hizo ni rahisi sana lakini nataka tu kuzitaja baadhi yake kwa sababu nadhani ni muhimu kujua ni katika kiwango gani kufanana kunatokea.

Kuna aina fulani ya kufanana kwa mpangilio wa matukio. Injili zote zina mfumo huu mpana wa mpangilio wa matukio. Yesu alizaliwa Bethlehemu ya Yudea. Anakulia Nazareti. Kwa hivyo Yesu alizaliwa Bethlehemu, anaenda Nazareti. Nazareti ndiko anakokulia chini ya Yusufu baba yake, kama seremala. Yote haya ni huduma yake ya awali, si huduma, bali Yesu anakulia Nazareti.

Kisha Yesu anaenda Bahari ya Galilaya na anawaita wanafunzi wake na kufanya huduma yake na kutembea juu ya maji na kuwalisha watu elfu tano, kufanya Mahubiri Mlimani, mambo ya aina fulani, kuwaponya wenye ukoma, na kuwafukuza wenye pepo. Kwa hiyo Yesu anaondoka Nazareti kwenda Galilaya. Galilaya ndiko alikokuwa na huduma yake nyingi na kisha kutoka Galilaya anashuka kwenda Yerusalemu.

Anaposhuka kwenda Yerusalemu, hiyo ni kujiandaa kwa ajili ya mwisho. Wiki ya Mateso atashuka kwenda Yerusalemu na Yerusalemu hapa ndipo atakaposulubiwa. Kwa hivyo wote walikufa Yesu, siku tatu baadaye, ufufuo wake.

Kwa hivyo huo ndio mfumo mpana wa kihistoria, Nazareti hadi Galilaya, huduma ya Galilaya pamoja na wanafunzi, na miujiza, mifano, mafundisho na kushuka hadi Yerusalemu kwa ajili ya mwisho, na kisha kuipiga Yerusalemu kwa Wiki ya Mateso, kusulubiwa, kufa na kuzikwa, na kufufuka kutoka kwa wafu siku tatu baadaye. Injili zote zina mpangilio huo mpana. Sawa, ili, na tena, tusishangae katika kurekodi yote

yaliyotokea, na yote yanakubaliana kuhusu mpangilio huo mpana.

N. Kufanana: Kumponya Mtu Aliyepooza [45:47-49:44]

Maneno kadhaa ya vifungu vingi, ni sawa kabisa. Hasa kufikia hatua ya kuwa sahihi sana. Kwa hivyo kile tulicho nacho hapa na ninataka kuangalia tu muujiza wa mtu aliyepooza. Kwa hivyo huyu mtu aliyepooza; wacha niunde hadithi hii, nyote mnajua hadithi hii. Yesu yuko ndani ya nyumba hii na kuna umati huko nje na hawa jamaa wanamleta - huyu mtu ambaye ni kiwete na ameletwa na marafiki zake wanne. Kwa hivyo marafiki zake wanne wanambeba kwenye mkeka na hawawezi kuingia ili kumwona Yesu kwa sababu ya umati. Kwa hivyo watafanya nini? Wana mtu huyu ambaye ni kiwete, lazima wamlete kwa Yesu ili Yesu amponye. Wanapanda juu ya paa, wanaondoa paa. Paa zilikuwa tambarare katika utamaduni huo, na kimsingi ni paa tambarare lililotengenezwa kwa matope na matawi na vitu kama hivyo. Hazikuwa na vigae vizuri kama tulivyo navyo New England na paa zenye mwinuko. Paa tambarare. Wanapanda juu na kuondoa paa. Unaweza kufikiria Yesu ameketi pale na udongo huu wote ukimwangukia.

Lakini, hata hivyo, kisha moja kwa moja kupitia paa wanamshusha jamaa huyu chini mbele ya Yesu. Yesu anamtazama jamaa huyo na kila mtu anamtarajia Yesu aseme, "simama utembe." Yesu hasemi hivyo. Yesu hafanyi kamwe kile unachotarajia na kwa hivyo Yesu anamtazama jamaa huyo na kusema, "Dhambi zako zimesamehewa." Baadhi ya watu wanaogopa na kusema, "Loo, ni nani awezaye kusamehe dhambi ila Mungu." Jambo hasa, na Yesu anasema, "Dhambi zako zimesamehewa," na anasema, "ni kipi kilicho kigumu zaidi, kusema 'dhambi zako zimesamehewa,' au 'panda mkeka wako, chukua mkeka wako utembe'?" Inaonekana kuchukua mkeka wako na kutembea kulithibitisha kwamba angeweza kusamehe dhambi. Kwa hivyo Yesu anasema, "Chukua mkeka wako, inuka, toka hapa." Jamaa huyo anasimama, anatoka. Kwa njia, katika mji mdogo, je, kila mtu mjini angejua kwamba jamaa huyu alikuwa kiwete? Sijui jinsi alivyofanywa kiwete na hali nzima ya familia, lakini katika miji midogo kila mtu anajua kila kitu. Kwa hivyo jamaa huyu anatoka na wote wanashangaa. Hii ni hadithi ya mtu

aliyepooza.

Tunachoangalia hapa ni kwamba nataka kuangalia maandiko mahususi ya maneno na hii ni Mathayo 9:6, na inasema “Ili mpate kujua ya kwamba Mwana wa Adamu ana mamlaka duniani ya kusamehe dhambi,” [kuvunja maandishi]. “Ili mpate kujua ya kwamba Mwana wa Adamu ana mamlaka duniani ya kusamehe dhambi,” kuvunja basi, anavunja, “ili mpate kujua ya kwamba Mwana wa Adamu ana mamlaka duniani ya kusamehe dhambi,” kisha anamgeukia yule mtu aliyepooza pale pale aliposema, “ili mpate kujua” kisha anageuka na “anamwambia yule mtu aliyepooza, ‘Simama utembe.’” Kwa hivyo kuna mapumziko hapa na nataka kuangalia mapumziko hayo ambapo anaacha kuzungumza na umati na anamgeukia mtu huyu aliyepooza na ndivyo hasa hutokea.

Ukiangalia Marko sura ya 2, inasema “lakini mpate kujua ya kwamba Mwana wa Adamu ana mamlaka duniani ya kusamehe dhambi...” na kisha tena, mahali hapo hasa, “anamgeukia yule mwenye kupooza na kusema, ‘Chukua mkeka wako na utoke hapa.’” Kwa hivyo nafasi iko katika sehemu ile ile. Na kisha, bila shaka, tunaonyesha kufanana na Luka 5:24. Inasema “lakini mpate kujua ya kwamba Mwana wa Adamu ana mamlaka duniani ya kusamehe dhambi...” nafasi “ili mpate kujua” anamgeukia yule mwenye kupooza na kusema “simama utembe”

Kwa hivyo unaweza kuona kwamba katika masimulizi haya yote matatu Yesu anaangazia hoja moja. Ninachojaribu kusema ni kwamba hizi ni injili za muhtasari. Zinasimulia hadithi, hadithi nyingi hizi, zinazisimulia kwa njia ile ile. Maneno ni sawa kabisa, hata harakati, katika kuhutubia umati na kumgeukia mtu aliyepooza iko katika hatua ile ile. Na kwa hivyo hii imethibitishwa injili tatu jinsi ilivyotokea hapo. Kwa hivyo sasa hiyo ni kufanana moja.

O. Kufanana: Yohana Mbatizaji [49:44-53:47]

Hapa kuna kufanana kwingine. Huu ni nukuu kuhusu Yohana Mbatizaji. Yohana Mbatizaji ambaye ni mtangulizi wa mapema wa Yesu, yeye ni Eliya ambaye angekuja. Yesu alisema kwamba ukiipokea, huyu ni Eliya anayesoma kuja kwa Masihi. Kwa hivyo

Yohana Mbatizaji ni nukuu hii ya Agano la Kale, na kwa hivyo inasema "huyu ndiye aliyenenwa na nabii Isaya, 'Sauti ya mtu anayeita jangwani.'" Na anaita nini "Mtayarishieni njia ya Bwana, nyoosheni njia zake." Kwa hivyo kuna sauti ya mtu anayeita jangwani. Yohana alikaa wapi? Yohana alikaa jangwani. Alikula nzige na asali ya mwituni na alikaa jangwani . Kwa hivyo inasema, Isaya alisema, naamini ni Isaya 40, na akasema, "sauti ya mtu anayeita jangwani." Kwa hivyo yuko jangwani, na anaita nini? "Mtayarishieni njia ya Bwana, nyoosheni njia zake." Hiyo ni nukuu inayotoka katika LXX, au kile kinachoitwa Septuagint. Septuagint ni tafsiri ya Kigiriki ya Agano la Kale iliyofanywa yapata mwaka 200-100 KK. Sitaki kuzungumzia mambo haya yote kuhusu wakati hasa LXX ilitafsiriwa lakini yapata mwaka 200-100 KK. Septuagint, kwa kweli itakuwa mapema kidogo. Angalia, basi, Mathayo 3:3, Marko 1:3, na Luka 3:4, sawa hivyo kimsingi, 3:4 na 3:3 katika Mathayo na Luka sura hiyo hiyo. Ina nukuu hii, na zote zinanukuu kutoka Septuagint.

Hakuna hata mmoja wao anayetumia nukuu katika Agano la Kale kutoka kwa Maandishi ya Masora. Maandishi ya Masora ni nini [MT]? Maandishi ya Masora ni Agano la Kale la Kiebrania, au kile tunachokiita MT. MT ni Maandishi ya Masora, maandishi ya Kiebrania yaliyohifadhiwa na kundi la waandishi wanaojulikana kama Wamasora . Hiyo ndiyo Kiebrania ambacho wasomi wengi wa Agano la Kale hujifunza kusoma. Pia hujifunza jinsi ya kusoma Kigiriki ili waweze kusoma Septuagint na kulinganisha Kigiriki na Kiebrania. Tunaweza kuona jinsi watafsiri, karibu mwaka wa 200 KK, walivyofanya kazi ya tafsiri yao kati yao. Lakini inavutia waandishi wa injili wanapoanza kunukuu, wote wananukuu kutoka kwa Septuagint. Kisha wote hawanukuu kutoka kwa maandishi ya Kiebrania.

Hivi ndivyo kifungu hiki kinavyoandikwa kutoka Isaya 40:3: "Sauti ya mtu aitaye, jangwani, mtengenezeeni Bwana njia kuu." Na unaona tofauti hapo? Hii ni kusema, "sauti ya mtu aitaye" na anasema nini? Anasema, "jangwani, mtengenezeeni Bwana njia." Kwa hivyo ni njia ya Bwana itakayokuwa jangwani. Lakini unapoangalia katika Septuagint inasema, "sauti ya mtu aitaye jangwani" kwa hivyo katika kisa cha kwanza, katika Septuagint, ni mtu anayeita, ambaye yuko jangwani. Ilhali katika Maandishi ya

Masoreti, ni: “sauti ya mtu aitaye.” Na anaita nini? “jangwani itengenezeni njia ya Bwana.” Ni njia ya Bwana iliyo jangwani. Kwa hivyo katika moja, mzungumzaji yuko jangwani. Na anaita, “itengenezeni njia ya Bwana.” Katika nyingine, ni “itengenezeni njia ya Bwana jangwani.” Kwa hivyo njia ya Bwana iko jangwani. Kwa hivyo hizi ni usomaji tofauti kabisa kati ya Septuagint na Maandishi ya Kiebrania ya Masora.

Kwa hivyo kinachosema ni kwamba injili zote tatu, injili za synoptic, zote hubadilika na kwenda Septuagint na zote hupuuza usomaji wa Kiebrania wa maandishi hapo. Kwa hivyo inavutia sana kwamba zote tatu zinakubaliana juu ya hilo. Ni neno kwa neno, neno kamili, kunukuu kifurushi cha programu--neni kamili. Hizi ni kufanana kwa kushangaza ambazo ni neno kwa neno aina ya kitu, sawa sana.

P. Kufanana: Asilimia za Westcott Kulinganisha Injili [53:47-57:30]

F. Kuchanganya PQ; 53:47-59:29; Kufanana kwa Sinoti

Sasa nataka kufanya kazi na jamaa huyu anayeitwa Westcott ambaye alionyesha ulinganisho kati ya na tunataka kuangalia ni vitu vingapi vinavyofanana, ni vitu vingapi tofauti. Na kwa hivyo nataka kuweka chati ya aina hii, na tutaangalia ni kiasi gani cha Luka, au ni kiasi gani cha Marko, kilikuwa tofauti na ni kiasi gani cha Marko kilikuwa sawa na injili zingine. Kwa hivyo tofauti zitakuwa tofauti kutoka kwa injili zingine. Kufanana kutakuwapo wakati zinapoingiliana, wakati zinafanana.

Katika Marko, asilimia saba ya Marko ni ya kipekee kwa Marko. Asilimia saba ya Marko ni tofauti na injili zingine, kwa hivyo hiyo inamaanisha ikiwa ungepoteza kitabu cha Marko, ungepoteza kiasi gani. Ungepoteza takriban asilimia saba. Hii inamaanisha kwamba 93% ya Marko, hii ni kubwa, inapatikana katika injili zingine. Wasomi wengi wa Agano Jipya leo, kuna tofauti fulani katika hili, kuna hoja fulani juu ya hili, wasomi wengi wa Agano Jipya watashikilia kipaumbele cha Marko . Kwa maneno mengine, Marko alikuja kwanza na Mathayo na Luka walitumia Marko. Kwa hivyo Marko alikuja kwanza na kisha Mathayo na Luka walitumia Marko. Wanaita hiyo Kipaumbele cha Marko . Marko alikuja kwanza. Hii hapa ni moja ya sababu kwa nini wanafanya hivyo, sio sababu pekee hakika, lakini moja wapo. Kwamba sehemu kubwa ya Marko

inapatikana katika injili zingine, 93% yake imechukuliwa katika Mathayo na Luka. Hilo ni jambo la kushangaza. Kwa hivyo sehemu kubwa ya Marko inapatikana kwingineko.

Sasa 42% ya Mathayo ni ya kipekee kwake, na 58% ya Mathayo ni sawa. Kwa hivyo Mathayo anashiriki na injili zingine 58%. 42% ni ya kipekee. Kwa hivyo 42% hiyo ni kidogo sana. Sawa kwa hivyo angalia, Hotuba ya Mizeituni na mambo mengine, katika Mathayo ni ya kipekee.

Luka, unaona hili linakaribia kuisha. Luka sasa ni wa kipekee kwa karibu 60%, lakini hata hivyo, 41% kimsingi, hupatikana katika injili zingine. Kwa hivyo Luka ni wa kipekee kwa karibu 60/40. 60% wa kipekee, lakini 40% huingiliana. Kwa hivyo sehemu kubwa ya Luka inapatikana kwingineko na hivyo injili hizi tatu, sasa unaona, zinafanana sana, hasa Marko.

Sasa hebu tumtazame Yohana. Yohana, tulisema, si mojawapo ya injili za muhtasari. Mathayo, Marko na Luka ni injili za muhtasari. Yohana ni tofauti kabisa. Yohana ni wa kipekee kwa 92%. Unaona hilo? Hilo ni la ajabu ukilinganisha na hizi tatu. Unaweza kuona kwa nini hizi tatu zinafanana na 92% ya Yohana haipatikani mahali pengine popote, ni ya kipekee kabisa kwa Yohana. Ni 8% tu ya kitabu cha Yohana inapatikana katika injili zingine tatu. Ndiyo maana Yohana anakupa mtazamo tofauti. Inavutia kweli, kwamba majukumu ya Yohana na Marko yamerudishwa nyuma. Asilimia 8% ya Yohana ni sawa na injili zingine lakini angalia, Marko ni wa kipekee kwa 7% tu. Marko ana 7% pekee, sehemu kubwa ya Marko inapatikana mahali pengine na kwa hivyo kuna karibu kama mgongano na hizo. Lakini Yohana ni wa kipekee sana. Kwa hivyo hizi tatu ni injili za muhtasari, na hii, Yohana ni, sawa, Yohana ni Yohana. Kwa hivyo huu ni ulinganisho wa jinsi kuna mwingiliano kiasi gani na tulisema kuna mwingiliano mwingi na Marko, na sio sana na Yohana.

Swali: Kufanana: Muingiliano wa Sinoti [57:30-59:29]

Hapa kuna njia nyingine ya kuiangalia. Unaweza kutumia Michoro ya Venn ulipokuwa shule ya upili. Labda ulijaribu kusahau mambo haya ya Michoro ya Venn lakini kwa kweli yanafaa sana hapa katika kulinganisha mambo haya matatu. Kwa hivyo

una Marko, ni mistari 50 tu ya Marko ambayo ni ya kipekee, Mathayo ina 280, Luka ina 500 ya kipekee. Kwa hivyo unaweza kuona Luka, kati ya hiyo mitatu, Luka ndiye wa kipekee zaidi. Marko ndiye asiye wa kipekee zaidi, na Mathayo ana mambo yake muhimu. Kuna sehemu 480 hapa. Sehemu 480 zinazoingiliana. Zote tatu zina kufanana huku 480, kwa pamoja. Zinaingiliana. Halafu hapa, kati ya Marko na Mathayo, takriban sehemu 180 zinashirikiwa kati ya Marko na Mathayo, lakini sio katika Luka. Hii iko nje ya Luka. Hii inashirikiwa tu na Mathayo na Marko, sehemu 180 zipo. Marko na Luka wanashiriki kipekee nje ya Mathayo, karibu 20, kwa hivyo hii si nyingi sana. Luka anashiriki na vipande vya Marko 20, na kisha vipande 170 vinashirikiwa na Mathayo na Luka, lakini si katika Marko. Kwa hivyo mengi ya yale ambayo Marko anayo, yanapatikana kwingineko, mistari 50 tu, au vipande 50. Sasa 170, vinashirikiwa kati ya Mathayo na Luka lakini si katika Marko. Tunaita hii 170 "Q." Tutaona hili baada ya dakika moja, Q ni nini. Tutaiita *Quelle* [Q], "chanzo" kinachoshirikiwa. Hii ndiyo nyenzo hapa Q, ambayo inashirikiwa na Mathayo na Luka lakini si katika Marko. Kwa hivyo iko nje ya Marko na hiyo ndiyo wanaiita chanzo cha Q. Kwa hivyo ikiwa iko katika Mathayo na Luka lakini Marko hakuwa nayo. Mathayo na Luka walitumia chanzo hicho cha Q kuthibitisha kwamba vipande 170 hapo.

R. Tofauti katika Injili za Synoptic: Mpangilio wa Jaribio la Kristo [59:29- 63:01]

G: Changanya RS; 59:29-68:15; Tofauti za Sinoptiki, Sehemu ya 1

Sasa, tutasonga mbele kwenye tofauti katika Injili za Synoptic. Tumezungumzia kuhusu kufanana na kufanana kwa kawaida si tatizo. Kila mtu anakubaliana na kufanana tunapoonyesha kufanana lakini tofauti hizo husababisha matatizo kwa watu. Na hili linaitwa tatizo la synoptic. Unafanya nini na tofauti hizo? Mojawapo ya tofauti hizo itakuwa mpangilio wa matukio. Mpangilio wa matukio, nadhani, ni muhimu.

Unakumbuka jaribu la Kristo? Kristo katika karibu injili zote huanza moja kwa moja. Roho wa Mungu anampeleka Kristo nyikani, ambapo anafunga siku arobaini na usiku arobaini nje nyikani. Hizi ni mfuatano wa majaribu katika Luka 4 na Mathayo 4.

Huu ndio mpangilio. Zote mbili, injili hizi zote zinaanza na Shetani anamjia Yesu na kusema "hey, una njaa? Geuza mawe hayo kuwa mkate." Na Yesu anasema nini? "Mwanadamu haishi kwa mkate pekee." Yesu ananukuu kutoka Kumbukumbu la Torati. Kwa kweli, mara zote tatu Shetani alimjaribu, ananukuu kutoka Kumbukumbu la Torati 4 hadi sura ya 11, au sura ya 8, kitu kama hicho katika sehemu hiyo katika Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo waandishi wote wawili wa injili wanaanza na mawe kama mkate. Na unasema hakuna tatizo hapo na hiyo ni kweli, hakuna tatizo hapo.

Vipi kuhusu la pili? Katika Mathayo, inasema kwamba Shetani alimchukua Yesu hadi kwenye kilele cha hekalu na kimsingi akasema, "Yesu, Zaburi zinasema ukijitupa chini, malaika zake watakuchukua, usije ukajikwaa mguu wako kwenye jiwe." Na Yesu anageuka na kusema, "Usimjaribu Bwana Mungu wako." Jibu la Yesu linatoka tena katika Kumbukumbu la Torati. Shetani ananukuu Maandiko hapa, kama tulivyosema hapo awali, Shetani ananukuu Maandiko. Anasema "kichwa, ruka kutoka kwenye kilele, na malaika watakuchukua."

Lakini cha kufurahisha ni kwamba Luka, kwa upande mwingine, anazungumzia falme hizo. Shetani anampeleka kwenye jaribu la pili hadi mlimani, na hadi kilele cha mlima, anamwonyesha falme zote za dunia na kusema, "Nitakupa haya yote ukiinama na kuniabudu" na Yesu anasema, "mnapaswa kumwabudu Bwana Mungu wenu pekee" tena akinukuu kutoka Kumbukumbu la Torati. Kwa hivyo hapa kuna falme zilizo juu ya maonyesho ya milima na falme za dunia na zinaita ibada. Kwa hivyo unaweza kuona kwamba mpangilio ni tofauti. Kuna majaribu matatu katika kila moja ya haya yana majaribu matatu. Lakini majaribu matatu, nambari mbili na tatu yanabadilishwa au kugeuzwa. Kwa hivyo Mathayo, Mathayo wanaishia na Yesu akichukuliwa hadi mlimani na kuonyeshwa falme zote za dunia, na anasema, "falme hizi zote nitakupa mkiinama na kuniabudu." Yesu anasema, "Hapana, mwabuduni Mungu pekee." Mathayo anaishia na falme, huku Luka akiishia na kuruka juu. "Rukeni kutoka kwenye kilele hiki na malaika zake watawabeba." Kwa hivyo ninachosema ni kwamba, majaribu matatu ya Kristo, anapojaribiwa na Shetani nyikani, nambari mbili na tatu hupinduliwa. Mpangilio ni tofauti. Kwa hivyo ni lipi lililo sahihi? Mpangilio halisi wa kihistoria ni upi?

S. Kuna Njia Mbalimbali za Kusimulia Hadithi [63:1-68:15]

Sasa nataka kuleta jambo lingine katika hili. Je, inawezekana kwamba mwandishi anatumia mpangilio wa jaribu hili la Kristo ili kutoa kauli? Ili kuendana, kwa maneno mengine, je, mwandishi aliendana na mazingira ya kile anachojaribu kusema. Ninachotaka kupendekeza ni, ndiyo. Je, mnathamini usimulizi wa hadithi? Mtu anaposimulia hadithi, je, wanaisimulia kwa njia tofauti kulingana na hadhira anayoizungumzia? Tuna jamaa huyu katika Chuo cha Gordon anayeitwa Dkt. Graeme Bird, ni mpiga piano anayepiga piano ya kitambo, piano, na ni mpiga piano wa ajabu. Pia ni msomi wa kitambo, anasoma Homer na Kigiriki na kitu kama hicho, na pia ni mtaalamu wa lugha. Na pia anahusika katika kompyuta. Ni aina ya mtu wa aina ya Renaissance. Bado wana baadhi ya watu hao waliosalia duniani. Inavutia sana, anakaa chini na anaita jazz. Na kwa hivyo anakaa chini na sitiari hii kuhusu Jazz na kwa hivyo kinachotokea ni kwamba atacheza kitu kama, hebu tuchukue wimbo kama "Amazing Grace." "Neema ya ajabu jinsi sauti yake ilivyo tamu, iliyomwoko mtu duni kama mimi." Kwa hivyo ataicheza, na atakachofanya ni kisha kuchukua wimbo "Neema ya ajabu," na ataicheza kwa mtindo wa kitambo. Kwa mtindo wa Beethoven au Mozart, na ghafla utamsikia akiimba na itasikika, utagundua kuwa ni "Neema ya ajabu," lakini utagundua kuwa pia anaicheza kama kipande cha kitambo. Kisha ghafla, atabadilisha na kucheza "Neema ya ajabu" kana kwamba ni wimbo wa injili katika aina ya wimbo wa Kanisa la Kwanza la Baptist. Atanza kupiga piano na kuanza kucheza "Neema ya ajabu" kama ingekuwa katika muktadha wa kanisa la Baptist. Na kisha ghafla, atabadilika tena, unatambua kwamba ilikuwa "Neema ya ajabu" na ilipochezwa kama wimbo wa aina ya injili, "Neema ya ajabu," na kisha ghafla, ataibadilisha kuwa jazba. Na ni kama uko chini New Orleans na jamaa huyu yuko nje mtaani. Anapiga wimbo huu "Amazing Grace." Sasa kwa njia, je, unautambua kama ni jazz, unautambua mara moja kwamba ni jazz? Lakini pia unatambua kwamba wimbo huo ni "Amazing Grace." Sasa kila moja ya hizo ni "Amazing Grace." Lakini zinachezwa tofauti kabisa na unaweza kuona angeweza kucheza kwa hadhira ya kitamaduni angeucheza hivi, kwa hadhira ya injili, angeucheza

hivi. Ukiwa chini New Orleans, angeucheza hivi. Ni wimbo uleule, lakini tofauti.

Mtu yeyote ambaye amefundisha mengi anajua. Nilipokuwa mdogo sana, nilifundisha katika Chuo cha Biblia huko Bristol, Tennessee, na nilikuwa mchungaji, nikihubiri katika makanisa matano tofauti, na kwa hivyo nilikuwa na makanisa kama matano na kila wiki ningenda kwenye kanisa tofauti na kuhubiri. Kwa hivyo ilikuwa kama mhubiri wa mzunguko. Ningezunguka kwenye makanisa. Kwa hivyo kilichotokea ni kwamba, nilitengeneza mahubiri na ningehubiri mahubiri. Sasa katika kanisa la kwanza, ningehubiri, na kisha la pili, wiki ijayo, ningehubiri mahubiri yaleyale katika kanisa tofauti. Mara ya tatu, ningehubiri katika kanisa la tatu, la nne na la tano. Ningehubiri mahubiri yaleyale wiki tano mfululizo na kuifanya katika makanisa matano tofauti. Kulikuwa na hadhira tano tofauti.

Sasa kila wakati nilipohubiri mahubiri, je, yalikuwa mahubiri yaleyale? Yalikuwa mahubiri yaleyale, yote mara tano, lakini mke wangu angeenda nami kwenye makanisa haya mbalimbali na kila mara angesema mara ya kwanza ulipohubiri, ilikuwa mbaya sana. Unaenda kombo mara ya kwanza, anasema, "mara ya kwanza imeshuka hukuwa na mambo mengi pamoja." Alisema iliboreka sana mara ya pili. Alisema mara ya tatu ulikuwa bora zaidi. Mara ya tatu uliiboresha sana na uliihubiri vizuri sana. Alisema kufikia mara ya nne na ya tano, anasema, hasa mara ya tano, alisema, "Ningeweza kusema ulikuwa umechoka na mahubiri yako mwenyewe." Kulikuwa na kama crescendo inayokuja. Ilikuwa mbaya mwanzoni, iliboreka na kuwa bora zaidi, na hatimaye niliifanya vizuri na kisha baada ya kuifanya vizuri ilikuwa mbaya kutoka hapo. Kwa hivyo, ninachosema ni mahubiri yaleyale yanayohubiriwa katika makanisa matano tofauti, je, niliwahi kutumia maneno yaleyale? Baadhi, lakini kwa kila kanisa, je, hadithi zilikuwa tofauti kidogo? Je, mambo yalibadilishwa kidogo? Baadhi walitegemea mwingiliano wa hadhira na baadhi walitegemea nilipounda mahubiri kwa kiwango tofauti, na kuyahariri tena. Kwa hivyo ninachosema ni kwamba inawezekana kusimulia hadithi ile ile kwa njia kadhaa tofauti.

Hili pia limetokea, mwanangu alirudi kutoka Afghanistan, na anasimulia hadithi, nimesikia hadithi zake zikisimuliwa mara kadhaa, na imekuwa ya kuvutia sana kila

anaposimulia hadithi, anasimulia mara moja kwa kaka na dada zake, na anasimulia hadithi na kila mtu anacheka na kujikunja sakafuni, yeye ni msimuliaji wa hadithi wa ajabu. Na anasimulia hadithi na ni ya kuchekesha sana. Ndugu wanaondoka na anazungumza na mimi na mke wangu tu kisha anatusimulia hadithi ile ile, lakini kwa maana tofauti kabisa. Anaandika tu mambo mazito sana na ni hadithi ile ile lakini inasimuliwa kwa athari tofauti kwa hadhira. Na kwa hivyo kusimulia hadithi ni muhimu.

T. Mpangilio wa Majaribu katika Mathayo na Luka [68:15-72:13]

H: Mchanganyiko TX; 68:15-87:22; Tofauti za Sinoptiki Sehemu ya 2

Unacho hapa ni, basi, hebu tuangalie hili. Mathayo alikuwa anaendeleaje na hadithi hii? Mathayo anachukua jaribu la Kristo, mawe kuwa mkate. Kwa nini walianza hapo? Yesu alikuwa amefunga kwa siku arobaini, kwa hivyo swali la kwanza atakalomuuliza ni unataka kitu cha kula. Kwa hivyo wote wanaanza na mawe kuwa mkate, lakini angalia jinsi Mathayo anamalizia na ufalme, anamwonyesha falme zote za ulimwengu, "inama uniabudu." Mathayo sura ya 4, hizi zote ni falme na uniabudu. Sura ya tano ya Mathayo inazungumzia nini? Mathayo sura ya 5 inazungumzia heri: heri walio maskini wa roho; heri walio wapole; heri wale wanaoteswa kwa ajili ya haki; heri walio safi moyoni, maana watamwona Mungu. Ni Mahubiri ya Mlimani. Kwa hivyo baada ya sura ya 4, una haya ukiingia katika Mahubiri ya Mlimani, mafundisho kuhusu ufalme, na Mahubiri ya Mlimani. Kwa hivyo Mathayo anaanzisha mafundisho ya ufalme kwa kumaliza jaribu la Kristo na falme za ulimwengu huu, "inama uniabudu." Sasa Yesu atakuambia kuhusu ufalme wake. Ufalme wake unapatikana katika Mahubiri ya Mlimani, anapoelezea maisha ya Ufalme. Kwa hivyo Mathayo, sijui, anabadilisha mpangilio wake wa awali, hatujui kwa hakika, lakini katika Mathayo unaweza kuona inaendana kikamilifu na simulizi la jinsi Mathayo atakavyoichukua, Yesu sasa atafundisha kuhusu ufalme katika sura ya 5, 6, na 7, katika Mahubiri ya Mlimani. Kwa hivyo hadithi ya Mathayo, majaribu matatu ya Kristo, inaishia na ufalme na kisha Yesu atafundisha kuhusu ufalme.

Na vipi kuhusu Luka unasema? Na kwa kweli huu ni mwaka wa kwanza nilikuwa

nikiona hili lakini Luka anaanza na miamba ya mkate, bila shaka kwa sababu Yesu ana njaa, ulimwengu wa ufalme unatolewa wa pili, lakini kilele cha hekalu, "jitupe kutoka kwenye kilele cha hekalu na malaika watakukamata na kukuchukua." Sijawahi kuona hili hapo awali, lakini jinsi hili lilivyoongoza kutoka moja hadi jingine, na nikasema, "Nashangaa kama Luka anaishia na kilele hiki, akiruka kutoka kwenye kilele, nashangaa kama kuna uhusiano na kinachofuata katika Luka," na hakika, nadhani nini? Luka anamtaja Yesu akienda kwenye sinagogi huko Nazareti, akifundisha katika sinagogi huko Nazareti, Nazareti ulikuwa mji wake. Watu katika mji wake walimkataa na wanampeleka kwenye mwamba unaoelekea bonde la Armageddon, Bonde la Yezreeli, wanamchukua kutoka Nazareti hadi kwenye mwamba huu na watamtupa kutoka kwenye mwamba, kwa hivyo Yesu atatupwa au kuruka kutoka kwenye mwamba, na kutupwa chini, jinsi hii ilivyo kilele, "Panda kwenye kilele na uruke, malaika zake watakuchukua." Na kisha unachokiona ni hadithi hii ya Yesu akipelekwa kwenye mwamba na kutupwa kutoka kwenye mwamba. Kwa hivyo inaonekana kwangu hadithi ya Luka ikimalizia na kuruka huku kwa kilele, inaongoza moja kwa moja kwenye hadithi inayofuata ya Luka ya Yesu akifundisha huko Nazareti. Hitimisho la hilo ni kwamba watu wake huko Nazareti wangemkataa, na kumpeleka kwenye kilele, nao watamtupa.

Kwa hivyo hata hivyo ninachopendekeza hapa ni kwamba hii ni fasihi iliyotengenezwa vizuri. Kwa maneno mengine, mtu hutengeneza hadithi hii ili iendane naye, anaunganisha hadithi na hadithi, hadithi hizi zimeunganishwa kikaboni. Moja hutiririka hadi inayofuata na hutengenezwa ili zitiririke moja hadi nyingine. Kuna tofauti ya mpangilio hapa, kwa hivyo unaweza kusema utata, katika Maandiko, mpangilio ni tofauti. Kuna sababu kwa nini mpangilio ni tofauti. Hivi ndivyo kila mwandishi anataka kusimulia hadithi yake. Kwa hivyo mpangilio wa jaribu sio jambo muhimu sana hapa, hoja ni jaribu la Kristo. Kwa hivyo hii ni tofauti katika mpangilio, na tuna mifano wazi ya hilo.

U. Tofauti za Cheo Msalabani [72:13-75:13]

Sasa, hapa, hebu tuendeleo na tofauti zingine. Hapa kuna tofauti katika nukuu. Hii

ndiyo nukuu ya tofauti. Ni nini kilikuwa kwenye kichwa juu ya kichwa cha Yesu alipokuwa akining'inia msalabani? Na tunachoweza kufanya ni kuvuta injili mbalimbali, tutavuta injili, na inatuambia kisha cheo hiki kiliwekwa juu ya Yesu juu ya msalaba alipotundikwa msalabani. Katika Mathayo 27:37, cheo juu ya msalaba kinasema, "huyu ni Yesu, mfalme wa Wayahudi." Sawa, kwa hivyo ndivyo ungetarajia, "huyu ni Yesu, mfalme wa Wayahudi." Hiki ndicho cheo kilichokuwa juu ya Yesu msalabani, Mathayo 27:37. Luka na Marko wanasema nini? Marko anashusha "huyu ni Yesu" na Marko ana "mfalme wa Wayahudi." Anashusha sehemu ya kwanza, lakini anaweka "mfalme wa Wayahudi." Sasa unasema, vema, unatarajia Marko kuwa mfupi zaidi. Kitabu cha Marko kimebanwa kidogo na kifupi kiasi kwamba Marko anashusha hiki. Unauliza: Ni nini hasa kilikuwa kwenye msalaba juu ya kichwa chake? Ni nini kilikuwa kwenye kichwa cha Kristo? Marko anadondosha "huyu ni Yesu" Kwa hivyo ni tofauti. Ninachojaribu kusema ni kwamba ni tofauti. Nukuu ya kile kilichokuwa kwenye kichwa cha Kristo ni tofauti. Luka anatoka hivi katika sura ya 23 mstari wa 38. Luka anasema "huyu ni mfalme wa Wayahudi." Sasa Mathayo alisema "huyu ni Yesu, mfalme wa Wayahudi" Luka anasema "huyu ni Mfalme wa Wayahudi." Inadondosha jina, Yesu. Kwa hivyo sasa, kinachotokea hapa ni kwamba una usomaji tatu tofauti na kwa hivyo nakuuliza katika ufufuo, kwa hivyo, ni upi kati ya usomaji huu ulikuwa juu ya kichwa cha Kristo?

Sasa, unasema, "Mathayo anaonekana kupata mengi zaidi, kwa hivyo unachagua kubwa zaidi linaloweza kufupishwa kutoka kwa hilo," lakini unaona, kuna tofauti hapa. Hoja yangu ni kwamba una nukuu ya kile kilichokuwa kwenye kichwa juu ya kichwa cha Kristo, na kuna rekodi tatu tofauti za kile ambacho kilikuwa hasa, kwa hivyo ni tofauti.

Na unasema, "Subiri kidogo, Hildebrandt, vipi kuhusu John?" Nadhani, ungetarajia Yohana awe tofauti, hakika, yuko tofauti! Yohana ana cheo juu ya msalaba juu ya kichwa cha Yesu kikisema, "Yesu wa Nazareti, mfalme wa Wayahudi." Kwa hivyo unasema, wote wana "mfalme wa Wayahudi" kwa hivyo "mfalme wa Wayahudi" lazima awepo hapo, lakini je, ilisema, "Huyu ni Yesu," je, haikusema chochote, je, iliacha jina la Yesu na kusema, "huyu ni mfalme wa Wayahudi" au ilisema "Yesu wa

Nazareti, mfalme wa Wayahudi” kuna usomaji nne tofauti wa kile kilichokuwa msalabani juu ya kichwa cha Yesu.

V. Maelezo Yanayowezezana—Muhtasari na Tafsiri [75:13-79:00]

Kwa hivyo ninachosema ni wakati mwingine unapokuwa na nukuu, na wacha nitoe hoja kubwa zaidi - wakati mwingine katika Agano Jipya, na inasema Yesu alisema, tatizo ni nini? Sio kukupa maneno halisi ya Yesu. Ni kukupa muhtasari wa alichosema. Wakati mwingine wanafupisha kwa maneno yao wenyewe. Kama vile ungeenda Lane kula chakula cha mchana, ungesema, "anachosema Prof Phillips ndicho hiki." Hunukuu neno kwa neno, unafupisha alichosema, na mara nyingi unafupisha kwa maneno yako mwenyewe. Kwa hivyo unachoweza kuwa nacho basi ni kwamba lazima uwe mwangalifu. Hizi si nukuu kama nukuu za kiufundi, ambapo kila neno ndilo hasa alilosema.

Kwa hivyo unazielezeaje tofauti hizi? Naam, baadhi yake inaweza kuwa kusema tu kimsingi kilicho kwenye jina la msalaba. Inawezekana sana -- na kwa kweli tunajua kutoka kwa rekodi, kwamba jina la msalaba lilikuwa katika lugha tatu. Na kwa hivyo labda una Kigiriki na Kiaramu hapo juu. Kwa hivyo moja ya hizi ingekuwa Kigiriki, moja ya hizi ingekuwa katika Kiaramu na nyingine katika lugha tofauti na unaona una lugha tatu tofauti. Je, inawezekana basi, kwamba katika lugha tatu tofauti walikuwa na majina matatu tofauti? Kwa maneno mengine, haikuwa neno kwa neno, na kwamba katika lugha tofauti walikuwa na majina tofauti. Kwa hivyo tunachotaka hapa ni kwamba kila mtu kisha alinakili moja tofauti ya lugha hizo hapo juu na lugha tatu tofauti hazikuwa sawa. Hiyo inawezekana. Kwa hivyo lugha tatu tofauti zenye maelezo matatu tofauti kuhusu msalaba, hiyo inawezekana.

Tuendeleo kidogo. Unapokuwa na Biblia yenye herufi nyekundu, una kile Yesu alisema, na kile Yesu alisema kilikuwa na herufi nyekundu, tatizo ni nini? Yesu alizungumza lugha gani? Yesu alizungumza kwa Kiaramu. *Talitha "Koum ,"* Yesu anamwambia msichana mdogo. "Msichana mdogo, inuka." Yesu alizungumza Kiaramu. Agano letu Jipya limeandikwa katika nini? Agano letu Jipya limeandikwa kwa Kigiriki.

Kwa hivyo ulicho nacho katika Agano Jipya ni tafsiri ya kile Yesu alisema. Yesu alizungumza kwa Kiaramu kwa wanafunzi wake. Ulichomo nacho katika Agano Jipya ni tafsiri katika Kigiriki ya kile alichosema. Inawezekana sana na inawezekana ikiwa umefanya kazi yoyote ya kutafsiri, watafsiri tofauti hutafsiri mambo tofauti. Sio kama mtu yuko sahihi au amekosea, ni wao tu wanatafsiri tofauti. Kwa hivyo Yesu alifundisha kwa Kiaramu. Naam, tuna Agano Jipya kwa hivyo liko kwa Kigiriki. Kwa hivyo lazima uruhusu hilo. Kwa hivyo hatutakuwa na nukuu kamili kutoka kwa Yesu kwa sababu Yesu alizungumza kwa lugha tofauti. Ingekuwa kama mtu anazungumza kwa Kihispania kisha inatafsiriwa kwa Kiingereza. Watafsiri tofauti watatafsiri tofauti. Unasema, Pablo anasema, na unamnukuu kwa Kihispania lakini unamnukuu kwa Kiingereza. Naam, Pablo alisema kweli, “que pasa” au kitu kama hicho na utatafsiri hilo kwa Kiingereza kwa njia tofauti.

Kwa hivyo unahitaji kukumbuka hilo unapofikiria kuhusu hili. Baadhi ya tofauti zinaweza kuzingatiwa ni matatizo ya tafsiri. Baadhi yake yanaweza kuwa kwamba lugha tofauti zinaakisiwa katika tafsiri. Nyingine zinaweza kuwa kusudi la mwandishi, kusudi la mwandishi aliyetaka kutoa hoja na jambo fulani na kulitenda kwa njia hiyo. Kwa hivyo kuna tofauti katika nukuu na lazima ujue hilo.

W. Tofauti katika Nukuu: Nukuu ya Petro [79:00- 83:08]

Nukuu ya Petro, “mnasema mimi ni nani” na unaweza kupitia nukuu ya Petro, “wewe ndiwe Kristo, mwana wa Mungu aliye hai.” Naam, ukichukua nukuu ya Petro na kuifuatilia kupitia injili zingine, utaona tena, kuna tofauti katika nukuu. Kwa hivyo kuna tofauti katika nukuu.

Kwa njia, ninakuhimiza tu ufikirie jinsi unavyowanukuu marafiki zako, unaposema fulani alisema hivi. Mara nyingi huwanukuu neno kwa neno, unatoa muhtasari wake. Jambo lingine ambalo ninapaswa kusema pia, kwa upande wa maneno ya Yesu. Fikiria kuhusu mahubiri. Kumbuka huko nyuma katika Mathayo tulizungumzia kuhusu hotuba tano kuu katika kitabu cha Mathayo. Hotuba tano kuu za Mathayo, inachukua muda gani kusoma Mahubiri haya ya Mlimani? Mahubiri ya Mlimani ni

Mathayo 5, 6, na 7. Inachukua muda gani kusoma hilo? Naam, kama ungesoma kwa sauti, na wanafunzi wangu wa Kigiriki wangeweza kuyasoma kwa sauti kwa Kigiriki, ingekuchukua labda kama dakika kumi kusoma Mahubiri haya ya Mlimani. Sasa ni wangapi kati yenu wanafikiri kweli kwamba Yesu alipotoa Mahubiri ya Mlimani kwamba mahubiri yalikuwa na urefu wa dakika kumi? Nataka kukuambia wakati Yesu alipotoa mahubiri, Mahubiri ya Mlimani, kwamba yalikuwa marefu zaidi ya dakika kumi. Kwa hivyo labda Yesu alitoa mahubiri kwa nini, nusu saa, saa? Baadhi ya watu hao, walipotoa mahubiri katika nyakati za kale, walitoa mahubiri kwa saa nyingi. Na sisi tuna dakika kumi ? Tuna dakika kumi za kile Yesu alichosema hapo. Hatuna saa wala saa aliyotoa.

Kwa njia, tunajua hilo ni kweli, je, unakumbuka baadhi ya tunayosoma katika kitabu cha Matendo hivi sasa, una masomo katika kitabu cha Matendo? Je, unakumbuka katika kitabu cha Matendo, una sura hii ya 20? Una Eutiko , na Paulo anatoa mahubiri, na Paulo anatoa mahubiri huko Troa kaskazini magharibi mwa Uturuki huko. Paulo anatoa mahubiri, na mahubiri ya Paulo huchukua muda mrefu sana, ilikuwa kama darasa hili wakati mwingine, kwamba mahubiri huchukua muda mrefu sana hivi kwamba jamaa huyu Eutiko, analala kwenye kingo ya dirisha, na kwa kweli anaanguka nje ya dirisha kwa sababu alilala wakati wa mahubiri ya Paulo . Paulo anapaswa kutoka nje na kumfufua jamaa huyu kutoka kwa wafu, kwa sababu jamaa huyo alivunjika shingo yake au chochote kile. Kwa hivyo Paulo anamponya kutokana na kuanguka kutoka dirishani, kwa sababu mahubiri yalikuwa marefu sana, na jamaa huyo alikuwa amechoka.

Kwa hivyo ninachojaribu kusema ni pale inaposema maneno ya Yesu, unapokuwa na hotuba hizi kuu za Yesu, Hotuba ya Mizeituni ina sura mbili tu, hotuba ya kutumwa kwa Kumi na Wawili ina sura moja. Tunachopata ni muhtasari wa dakika tatu, au muhtasari, au muhtasari wa mahubiri haya ambayo pengine yangeendelea kwa nusu saa, saa moja, lakini tuna mengi tu. Kwa hivyo kuwa mwangalifu.

Wakati— “Watu husema mimi ni nani?” – “Wewe ndiwe Kristo, mwana wa Mungu aliye hai,” kutakuwa na tofauti ambazo huzifikirii kwa upande wa nukuu. Wanakupa muhtasari, wakifupisha walichosema hapo. Kwa hivyo “wewe ndiwe Kristo, mwana wa Mungu aliye hai.” Hapa kuna Marko, “wewe ndiwe Kristo” sasa unaona kwamba anaacha. Tena, Marko ni mfupi. Marko anafikia hatua, “wewe ndiwe Kristo.” Anaacha “mwana wa Mungu aliye hai.” Luka anasema, “Kristo wa Mungu.” Kwa hivyo Luka anamchukua “Kristo” hapa na “Mungu” na anaziweka pamoja kwa njia yake mwenyewe. Kwa hivyo ninachosema ni kuwa mwangalifu kudhani hizi ni nukuu haswa. Nukuu zina tofauti za tofauti, baadhi yake zinaweza kuwa ukweli kwamba Yesu alizungumza kwa Kiaramu na hizi ni tafsiri tofauti zake, baadhi yake zinaweza kuwa tatizo la utunzi. Sio matatizo, lakini mwandishi Mathayo, Marko, na Luka wanajaribu kufanya kitu tofauti na kila moja yao. Kwa hivyo zitahusiana na utunzi wa mwandishi. Wakati mwingine wanafupisha tu alichosema na wanakifupisha tofauti. Ni hayo tu. Usifikirie lazima kuhusu alama za nukuu.

Hapa kuna tofauti zingine. Wakati mwingine kuna tofauti katika idadi. Katika Mathayo 8:28 anawajia wenye pepo. Kuna watu wangapi wenye pepo kutoka Geresi? Unakumbuka hadithi hii, kulikuwa na mtu huyu anayetoka, anajikata, yuko makaburini, akijikata. Wanamfunga kwa minyororo, anakata minyororo, na hakuna mtu anayeweza kumfunga. Kuna watu wawili wenye pepo wa Geresi, katika Mathayo sura ya 8, na Yesu anapanda, na kuwafukuza. Huyu ni jeshi, wanasema tafadhali tutupeni ndani ya nguruwe, na nguruwe na kukimbia chini ya kilima na kuzama katika Bahari ya Galilaya. Kwa hivyo katika Mathayo 8, kuna watu wawili wenye pepo wa Geresi. Yesu anawafukuza pepo kutoka kwa watu wawili.

Tofauti katika idadi: Wanaosumbuliwa na mapepo [83:08- 85:07]

Unapoenda kwa Marko, Marko ana hadithi katika sura ya 5:2, kuna mtu mmoja mwenye pepo. Yesu anamtoa pepo huyo Jeshini. Anarudi nyumbani na kusimulia mambo makuu ambayo Mungu amewafanyia. Kwa hivyo katika ufufuo, je, kutakuwa na watu wawili wenye pepo, au mmoja mwenye pepo? Nadhani unasema, hilo silo jambo la msingi, lingeweza kuwa—je, inawezekana kwamba kungeweza kuwa na watatu au wanne? Mathayo anatuambia kuhusu wawili tu. Au inawezekana kuna mmoja tu kati yao. Hebu tuirudishe usoni mwako. Ni wangapi kati yenu, mnapowaambia wazazi wenu yaliyotokea, na mlikuwa nje kwenye sherehe au kitu fulani usiku, na mkatoka na mnajua, mko mjini na mnasimulia sehemu. Je, mnasimulia sehemu ya hadithi, au mnasimulia hadithi nzima? Naam, mnasimulia sehemu ambayo unafikiri wazazi wenu wangependa kusikia. Hamwambii sehemu nyingine. Kwa hivyo sivyo, swali: unawadanganya? Hapana, huwadanganyi, hukuwaambia tu kila kitu kilichotokea usiku huo, kwa sababu hutaki kupata shida au chochote kile, na kwa hivyo unasimulia tu sehemu ya hadithi. Husimulii hadithi nzima.

X. Sehemu/Suala zima [85:07-87:22]

Kwa hivyo inawezekana kwamba hapa, tuna suala la sehemu/kizima. Anasimulia sehemu ya hadithi. Kuna wanaume wawili, na mwingine kuna mwanaume mmoja na hakupi hadithi kamili. Kungeweza kuwa na watatu au wanne hapo. Lakini anakuambia tu akizingatia wawili, na kisa kimoja katika Mark. Ilikuwa na mwanamke darasani mwaka huu, na alileta ukweli, anasema, "Hata kama mzazi, je, mzazi huwa anawaambia watoto wake hadithi nzima?" Na hiyo ni kweli pia. Mara nyingi wazazi huwaambia watoto sehemu tu ya hadithi na watoto basi unajua, haifai kwao kujua kila kitu ambacho wanapokuwa katika hali fulani. Ninajua kwamba ninajadiliana kichwani mwangu, sasa, na watoto wetu kwa kawaida - mimi na mke wangu tunapigana, kama mtu yeyote aliyeoa. Mimi na mke wangu kwa kawaida tunapopigana, tulifanya mazoea sio kupigana mbele ya watoto wetu. Kwa hivyo watoto wangu hawajawahi kuona mimi na mke wangu tukiingia kwenye mgogoro kwa sababu kwa kawaida, tunapogombana tunapanda

ghorofani, tunafunga mlango, na kisha tunautoa. Lakini tunafanya hivyo mbali na watoto. Ninajadili sasa kama hilo lilikuwa jambo la busara kufanya, au kama hilo lilikuwa jambo la kijinga kufanya kama mzazi. Je, ni vizuri kuwaonyesha watoto wako jinsi ya kutatua mgogoro na kuufanya mbele yao? Au ni vizuri, kufanya hivyo kando ili wasiuone, na kisha kutoa hisia potofu kwamba labda wazazi hawapigani. Watoto wangu wanajua vizuri zaidi kuliko hilo, lakini ni kwamba, mimi hupita huku na huko. Mmoja wa wasichana darasani mwaka huu alisema, kwamba katika familia yake, wazazi wake walipigana mbele yake, na akiwa mtoto mdogo, kila mara alijiuliza, unajua, je, mimi ndiye niliyesababisha ugomvi huo? Kwa hivyo alichukua hatia nyingi wakati huo, na kufikiria kwamba alisababisha wakati haikuwa na uhusiano wowote naye. Lazima uwe mwangalifu sana kuhusu mambo ya aina hiyo. Lakini ninachosema ni kwamba wazazi hawawaambii watoto wao kila kitu kinachoendelea. Tunapokuwa katika shida ya kifedha au kitu kama hicho, hatuwawekei watoto wetu mizigo hiyo ya kifedha. Haifai kwao kujua kuhusu mambo fulani. Kwa mtazamo wako kama wanafunzi wa chuo kikuu, unajua, pia huambii wazazi wako kila kitu. Na kwa hivyo vitu vya sehemu/vizima, tofauti ya nambari katika kesi hii, watu wawili wenye pepo, mmoja mwenye pepo ni kitu cha sehemu/kizima.

Y. Tofauti za Wakati—Kutuma kutoka kwa Kumi na Wawili [87:22-91:07]

I: Changanya Y-AB; 87:22-98:40; Tofauti za Sinoptiki, Sehemu ya 3

Sasa hili linaleta jambo kubwa: tofauti za wakati. Nataka kuangalia hapa, mfano mmoja maalum wa hili, na hili linahusiana na utakaso wa hekalu. Sasa tutamlinganisha Yohana hapa. Yohana, ana utakaso wa hekalu ambapo Yesu anaingia na kugeuza meza hekaluni, na kuwafukuza wenye duka, na kuwatoa njiwa hapa. Yesu anafanya hivyo katika Yohana 2, ambayo iko mwanzoni mwa kitabu cha Yohana. Yohana hana hadithi yoyote ya kuzaliwa kuhusu Yesu. Anaanza "hapo mwanzo kulikuwako Neno. Neno alikuwa pamoja na Mungu na Neno alikuwa Mungu." Na anaruka moja kwa moja katika jambo hili la Yesu ni Neno - nembo. Na kisha sura ya 2, Yesu anageuza maji kuwa divai, na Yesu anageuza meza. Kisha una kitabu chote cha Yohana, Yesu anasafisha hekalu ni

moja ya mambo ya kwanza anayofanya katika kitabu cha Yohana. Lakini katika Mathayo, hadithi ya utakaso wa hekalu inakuja mwishoni Yesu anapokuwa hekaluni na anaelekea wiki yake ya mwisho, Wiki yake ya Mateso, atakapohukumiwa na kusulubiwa. Anafanya utakaso wa hekalu kabla tu ya kusulubiwa kwake.

Hili pia linavutia. Vipi kuhusu mtini? Katika Mathayo, Yesu analaani mtini, na unanyauka mara moja, ilhali katika kitabu cha Marko, Yesu anapoulaani mtini, mtini unanyauka siku inayofuata. Kwa hivyo hii ni tofauti ndogo ya wakati. Tunazungumzia tofauti za wakati. Je, utakaso wa hekalu ulikuwa mwanzoni au mwisho wa huduma ya Kristo? Huu ni ukaushaji wa mtini. Yesu anaulaani mtini baada ya au anaenda kwenye mtini na hakuna matunda juu yake. Katika Mathayo, mtini unanyauka mara moja, lakini katika Marko, ni siku inayofuata, wakati mtini unanyauka. Sasa, sawa. Vipi kuhusu tofauti hii ya wakati, na nadhani hii ni muhimu hapa. Acha nizungumzie hili zaidi kidogo. Sasa najiuliza tu, acha nishughulikie kidogo hapa. Hebu tuone. Ndiyo, hebu tushughulikie utakaso wa hekalu kwanza.

Kuna jambo lingine, ambapo watu husema, utata hapa, ambapo katika moja, Yesu anawatuma wale kumi na wawili, na katika moja, anasema, msichukue fimbo, na mnajua, nendeni tu, msichukue fimbo, msichukue chochote, ishi tu kwa kutumia wenyeji. Na lingine, anasema chukueni fimbo, kwa hivyo kuna tofauti kati ya Mathayo 10:10 na Marko 6:8. Nadhani hili linatatuliwa kwa urahisi. Je, Yesu aliwatuma wale kumi na wawili kurudia, labda. Je, Yesu aliwatuma wale kumi na wawili katika miktadha mbalimbali? Na kwa hivyo wakati mmoja, aliwaambia, chukueni fimbo, lingine anawaambia msichukue fimbo. Inaweza kuwa, hata, kwamba ana watu fulani, ambao anawatuma Galilaya na anawaambia watu hao. "Msichukue fimbo," kwa sababu mnaenda Galilaya, mnapaswa kuwa marafiki na watu wa huko. Na anawaambia hawa jamaa wengine, "Wanaenda eneo la Dekapoli na mtahitaji fimbo huko." Kwa hivyo inawezekana kwamba anawaambia baadhi ya wanafunzi wake wachukue fimbo, na wengine wao wasichukue fimbo. Kwa hivyo, una hali hiyo ambapo anawatuma katika maeneo mawili tofauti, na anawaambia kundi moja wachukue fimbo na mmoja wasichukue, katika tukio hilo hilo. Au unaweza kuwa na uhakika kwamba Yesu

anawatuma wale kumi na wawili, na tunajua katika sehemu zingine anawatuma wale sabini. Na kwa hivyo Yesu aliwatuma watu mara kwa mara, na kwa ushauri tofauti kila wakati, na hilo linawezekana. Kwa hivyo hii sio utata kweli, unaweza kuielezea kwa njia mbalimbali.

Z. Utangulizi wa Kusafisha Hekalu: Tofauti katika Usimulizi wa Hadithi [91:07-95:20]

Sasa, nataka kuzungumzia kuhusu utakaso wa hekalu, na kwa kweli nataka kuwasimulia hadithi. Na nirudie hii na fimbo, kuchukua fimbo na si kuchukua fimbo, na moja anawaambia wachukue fimbo na nyingine anawaambia wasichukue fimbo. Nadhani ilikuwa Kenneth Concert, inasimulia hadithi hii kuhusu mtu. Na nataka kuwasimulia hadithi; nataka kuwasimulia, iliyosimuliwa na mashahidi wawili.

Hawa ni watu wawili walioona ajali hii. Kwa hivyo una mashahidi wawili wa ajali, sawa, kwa hivyo hivi ndivyo inavyoendelea. Shahidi wa kwanza, hivi ndivyo shahidi wa kwanza anavyoripoti polisi, hivi ndivyo ilivyotokea. Kulikuwa na basi, basi lilishuka barabarani, mwanamke alikuwa amesimama karibu na nguzo ya simu, basi liligonga nguzo, na kumtupa mwanamke huyo, na kumgonga mwanamke huyo. Basi liligonga nguzo ya simu, likamgonga mwanamke huyo, na mwanamke huyo akaumia, lakini si vibaya. Na akapelekwa hospitalini. Kwa hivyo basi likagonga nguzo, likamgonga mwanamke huyo, mwanamke huyo akaumia, si vibaya, na kupelekwa hospitalini. Hilo ndilo shahidi mmoja aliloliona.

Hapa kuna maelezo ya shahidi wa pili. Shahidi wa pili anasema, mwanamke huyo alikuwa ndani ya gari, gari lilikuwa na mfupa wa t, hakuwa amefunga mkanda wa kiti chake, alitupwa nje ya gari na kuuawa papo hapo. Sawa, alikuwa ndani ya gari, bila mkanda wake wa kiti, aligongwa, akapigwa mfupa wa t, na akatupwa nje ya gari na kuuawa papo hapo.

Sasa, ni hadithi gani kati ya hizo iliyo ya kweli? Ni hadithi tofauti sana, sivyo? Hizi ni hadithi tofauti sana. Moja kwa simu, hajapigwa na kufa, anapelekwa hospitalini. Lakini kisha anauawa papo hapo, akatupwa nje ya gari. Sawa, hadithi mbili tofauti,

zinatikika kama hizi ni mashahidi wawili tofauti, inaonekana kama hadithi zinapingana. Sio. Shida ni kwamba, kila unapokuwa na hadithi, hujui hadithi nzima. Maisha ni magumu. Hili ni jambo la kipumbavu kusema, lakini maisha ni magumu zaidi kuliko hadithi. Nini kilitokea kwa mwanamke huyu? Hivi ndivyo ilivyotokea. Huu ni ukweli halisi, hii ilitokea kweli. Sawa mashahidi wawili, katika moja mwanamke alikuwa amesimama karibu na nguzo. Aligongwa na basi na akaumia. Msamaria mwema alisimamisha gari lake, akamchukua mwanamke huyu, na alikuwa akimpeleka hospitalini. Alipokuwa akimpeleka hospitalini, hakujifunga mkanda wa usalama, na jamaa huyo alipitia makutano ya barabara alipokuwa akimpeleka hospitalini, na alikuwa amepasuka mifupa ya t, na mwanamke huyo alitolewa nje ya gari lake, na mwanamke huyo aliuawa papo hapo.

Kwa hivyo uliza, ni shahidi gani aliyekuwa sahihi? Wote wawili walikuwa sahihi. Tatizo lilikuwa hadithi ilikuwa ngumu zaidi kuliko ilivyosimuliwa awali. Unapata - unafikiri kama hadithi ziko hivi, na unagundua kwamba kulikuwa na mfuatano wa wakati hapo, na hiyo hutatua tatizo hilo.

Na kwa hivyo ninachosema ni kwamba, unapapaswa kuwa mwangalifu unapokuja kwenye maandiko. Maisha ni magumu zaidi kuliko hadithi inayosimuliwa. Tunapata sehemu ndogo ya kile kilichotokea. Tunapata sehemu ndogo ya kile Yesu alisema. Tunapata sehemu ndogo ya hali hiyo, hatujui hali nzima wakati wote, kwa hivyo lazima uwe mwangalifu kuhusu kufanya hukumu hizi kubwa -- utata wote huo katika Biblia, tazama hii inapingana na hili, aliwaambia wachukue fimbo, aliwaambia wasichukue fimbo. Hamukuwapo, kwa hivyo hamjui, hamjui hasa kilichokuwa kikiendelea. Je, aliwatuma katika maeneo mawili tofauti, je, aliwaambia wachukue fimbo mara moja na sio mara nyingine? Hukuwapo na kwa hivyo usiende, ukisema Biblia imethibitishwa kuwa ya kuaminika vya kutosha wakati wote, katika mambo tunayoyajua, kwamba pale ambapo kuna mgongano, lazima uweze kusema, "Ninamwamini shahidi. Unajua nimeiona Biblia, ukweli mia unajua, mara milioni, na kwa hivyo ikiwa ina kitu hiki kinachoonekana kama mgongano, lazima kuwe na aina fulani ya maelezo yake." Kwa hivyo kuwa mwangalifu, maisha ni magumu zaidi kuliko yale yaliyoandikwa katika

Maandiko. Hakika, Yohana anatuambia, samahani kwa kuruka kwa Yohana, Yohana anatuambia “Kama ningeandika kila kitu ambacho Yesu aliwahi kufanya, vitabu vyote duniani havingeweza kushikilia vyote.” Kwa hivyo, bila shaka, unapata tu sehemu ya kile Yesu alisema na kufanya. Kwa hivyo aina hiyo tu ni msingi hapo.

AA. Vipengele Vinne Tofauti vya Utakaso wa Hekalu [95:20-98:40]

Kwa hivyo ninachotaka kufanya ni kuangalia utakaso huu wa hekalu. Kwa sababu nadhani hii inavutia sana. Nataka kupitia hili. Utakaso huu wa hekalu ambapo Yesu anapindua meza, unapatikana katika injili zote nne. Kwa hivyo nataka kuuangalia katika injili zote nne kwa sababu zinatupa masimulizi tofauti ya kile kilichotokea na wakati kilitokea. Ninachotaka kuuliza ni hiki: kazi ya hadithi ya utakaso wa hekalu katika kila injili ni ipi? Utakaso wa hekalu unafanyaje kazi kwa kila mwandishi wa injili.

Anatumiaje utakaso wa hekalu anaposimulia hadithi hiyo ? Anaipangaje hadithi hiyo na katika muktadha huo?

Kwa hivyo tutakachooni ni kwamba mtu anaielezea hadithi ya kutakaswa kwa hekalu kwa njia ya kidini, kikuhani, au usafi wa hekalu, kwamba kuna ukiukwaji wa usafi wa hekalu. Njia ya pili itakuwa, njia ya haki ya kijamii, ambapo tutamwona Yesu akiingia na kugeuza meza na kusafisha mahekalu ili aweze kufundisha. Yeye ndiye mwalimu mwenye busara, na anakuja na wasafiri wako pale, wakija kwenye mafundisho yake. Na hivyo hiyo itaandikwa hivyo. Mwingine anaielezea Yesu anapogeuza meza na kuzifukuza kama mfalme wa Kimasihi. Hili ni hekalu lake, analisafisha kama mfalme wa Kimasihi, akifafanua upya hekalu analolitakasa. Hekalu linakuwa hekalu la mwili wake. Kisha mwishowe, mmoja wa waandishi atachukua utakaso huu wa hekalu kama tangazo la kinabii. "Ondoeni mambo haya hapa," kama kushiriki kwa Yesu katika aina hii ya unabii wa tamko, na kisha kukataliwa kwa nabii. Kwa njia ile ile waliyomkataa Isaya, kwa njia ile ile waliyomkataa Yereimia na Ezeieli, wanamkataa Yesu. Sasa, katika eneo la hekalu anapotoa unabii wake—kwa kweli Yereimia, yule aliyekuwa hekaluni, naye angetoa unabii huu na watu wangemlilia na kumpiga. Yereimia alikuwa na wakati mgumu. Huyu ni nabii hekaluni akitoa tangazo kisha akakataliwa na kisha hukumu

inakuja juu ya hekalu, kama Yereimia. Yereimia anatoa unabii huu kwamba Babeli inakuja na itaharibu mahali hapo na kimsingi watu wote wangekasirika na wanamkataa Yereimia. Walimpiga Yereimia na unacho basi ni hukumu hii juu ya hekalu inakuja na Nebukadreza mwaka wa 586 KK. Anakuja na kuifuta hekalu, kama vile Yereimia alivyosema. Yereimia alisema Nebukadreza angekuja na Wababeli wangeifuta, wangeiharibu, na kwa kweli walifanya hivyo. Kwa Yesu mna kitu kile kile. Anakuja na kuisafisha hekalu na kutangaza kwamba hekalu litaharibiwa. Na hakika, mwaka wa 70 BK, Tito na Warumi wanakuja na kusawazisha hekalu. Ninachojaribu kusema hapa ni hadithi ya kutakaswa kwa hekalu inasimuliwa kwa njia nne tofauti. Kwa hivyo, hebu tueleze hilo sasa.

AB. Marko: Kukataliwa kwa Kinabii [98:40-104:23]

J: Changanya AB-AE; 98:40-112:48; Tofauti za Sinoptiki Sehemu ya 4

Sasa angalia jinsi Marko anavyoipanga hadithi ya utakaso wa hekalu. Anaipanga kwa kulaani mtini. Kwa hivyo Yesu anakaribia hekaluni na, kabla hajafika hekaluni anaulaani mtini huu. Mtini unawakilisha Israeli, na kwamba Israeli haikuwa na matunda yoyote na ilipaswa kuwa na matunda. Yesu anaulaani. Hekalu linasafishwa, tukio hili liko katika Marko 11:15, Yesu anasafisha hekalu na matokeo yake umati unashangaa. Katika kitabu cha Marko una umati, unashangaza hadhira ya Kirumi, na kwa hivyo inafaa kabisa. Anasafisha hekalu na umati unashangaa na viongozi wa kidini wanataka kumuua. Kwa hivyo unacho hapa ni, kimsingi, kukataliwa kwa nabii na viongozi wa nchi. Na viongozi wa nchi wanamkataa, na kwa hivyo nini kinatokea? Kwa hivyo anasafisha hekalu, na kuna athari hizi mbili tofauti sana, na kisha nini kinatokea. Mtini unanyauka. Mwishoni, unarudi katika sura ya 11 mstari wa 20 katika Marko, wanatoka tena, na wanaona kwamba mtini umekauka.

Kwa hivyo hapa inaanza na mtini kulaaniwa na kisha hadithi inaishia na mtini kunyauka. Unaona Marko kisha anaweka fremu kama bahasha, au kama Dkt. Phillips angesema, kuingizwa. Inaanza na kulaaniwa kwa mtini, na kisha inaishia na mtini kunyauka. Kisha mtini unaweka fremu, kama mwisho wa kitabu, unaweka fremu hadithi ya kutakaswa kwa hekalu, kwa kiasi kikubwa ili kuonyesha hatua hii ya kukataliwa kwa

nabii. Yesu anaingia kama nabii hekaluni na anakataliwa. Wanajaribu kumuua. Kwa hivyo mti unanyauka kwa sababu mti unawakilisha Israeli, kwamba kukataa kwa Israeli ujumbe kungesababisha kunyauka kwa mtini. Kwa hivyo hivi ndivyo Marko anavyoweka fremu hadithi kama kukataliwa kwa kinabii. Kwa hivyo inaendana zaidi na Isaya 56:7 na Yeremia 7. Kwa hivyo Marko anaweka fremu kwa aina hii ya nukuu "toa vitu hivi nyumbani mwangu" na "nyumba ya baba yangu" na "pango la wezi".

Sasa hebu tuangalie lingine. Hebu tuangalie Mathayo, sura ya 21. Sasa katika Mathayo, unakumbuka inahusu ufalme wa mbinguni. Kwa hivyo Mathayo ataelezea utakaso huu wa hekalu na wazo la urejesho wa Kimasihi wa eneo la hekalu, na kwa hivyo hebu tuangalie muktadha na jinsi unavyotiririka. Yesu, katika Mathayo 21, Yesu anaingia katika eneo la hekalu, anafikaje huko? Amepanda punda, watu wote wanaimba , “Hosana, hosana, kwa mfalme,” na ni Jumapili ya Matawi. Katika Mathayo 21, Jumapili ya Matawi, Yesu anaingia Yerusalemu akiwa amepanda punda, mwana wa Daudi akiingia, “Hosana, hosana juu mbinguni.” Kisha Yesu nini? Yesu anakuja kama Masihi anaingia hekaluni na anasafisha hekalu. Hiyo ndiyo nafasi ya Masihi ya kurekebisha mambo. Kwa hivyo anasafisha hekalu, sura ya 21 mstari wa 12, anapindua meza na kuzifukuza. Hosana zinaendelea na Yesu, basi, katika kitabu cha Mathayo, Yesu anageuza meza, anasafisha hekalu, na kisha Masihi afanye nini? Masihi anapaswa kuwaponya watu, kwenye mlima wa hekalu na kuna uponyaji huu wote ambao Yesu hufanya, na mwana wa Daudi, watu wanapiga kelele "mwana wa Daudi," na "kutoka midomoni mwa watoto, umeamuru sifa," Yesu alisema. Kwa hivyo kile ulicho nacho katika kitabu cha Mathayo ni, Yesu anageuza meza, na urejesho wa Kimasihi, Yesu anawaponya watu. Anachukua kile kilichovunjika na anakirekebisha. Masihi anarejesha mambo jinsi yanavyopaswa kuwa. Unapata mtazamo wa ufalme ambao bado haujawa hapa wakati Yesu yuko hapa. Yesu ndiye mfalme. Yeye ndiye mtawala wa kimasihini na kwa hivyo anasafisha hekalu na anawaponya watu. Analeta ufalme katika wakati wa sasa. Huu ni "tayari lakini bado," kama Dkt. Matthewson alivyokuwa akisema mengi. Kwa hivyo unapata mtazamo wa "bado." Lakini Yesu anafanya hivyo tayari hapa anapowaponya watu hawa na kutengeneza na kusafisha hekalu. Kwa hivyo huu ni

urejesho wa kimasihhi unaoonekana wazi hapa katika kitabu cha Mathayo. Viwete wanaponywa, watu wa nje wanaingizwa, na huu ni ufalme wa kimasihhi. Katika Mathayo, unapata mwanga wa ufalme wa mbinguni duniani. Mathayo anaelezea hili kama utakaso wa hekalu. Watu wa nje wanaingizwa, lakini watu wa ndani wanakuwa wapinzani. Ingawa hili ni jukumu dogo hapa.

Kisha siku iliyofuata, siku iliyofuata, mtini unakauka. Kwa maneno mengine, mtini sio lengo hapa. Anaonyesha urejesho wa kimasihhi, na kwa hivyo mtini umetenganishwa na utakaso wa hekalu, na badala yake mtini unatumika katika Mathayo kama somo la maombi. Kwa hivyo Mathayo anatumia mtini pamoja na mambo haya lakini anautumia kwa kazi tofauti na anaonyesha kwamba Yesu, utakaso wa hekalu kwa kweli ndiye Masihi, urejesho wa kimasihhi, hasa unaohusisha uponyaji wa watu.

AC. Luka: Mahali pa Kufundisha [104:23- 108:04]

Sasa una nini hapa katika Luka? Katika Luka, inavutia, katika sura ya 19, mstari wa 45 na unaofuata, Luka anasafisha hekalu, na Yesu anafanya nini? Yesu anapindua meza, lakini badala ya kuwaponya watu na kutengeneza vitu katika ufalme huu wa kimasihhi, akitoa mwanga wa ufalme, hapa unamkuta Yesu akifundisha hekaluni. Kwa hivyo iko katika muktadha wa maombolezo ya Yesu kwa ajili ya Yerusalemu.

Yesu anapanda Mlima wa Mizeituni, na anaenda kuingia katika eneo la hekalu. Anapopanda Mlima wa Mizeituni, Yesu analia na kusema, “Yerusalemu, Yerusalemu, mara ngapi kama kuku mama, ningewakusanya kama vifaranga mikononi mwangu lakini hamkutaka.” Anaomboleza. Umeona katika programu ya Get Lost in Jerusalem, Dominus Flaviv , kanisa ambalo Yesu alilia. Kanisa lenyewe lina umbo la machozi na liko kwenye Mlima wa Mizeituni unaposhuka Yerusalemu kuvuka Bonde la Kidroni . Na hivyo maombolezo kwa Yerusalemu na haya yanatabiri. Hii inatabiri nini? Siku ya Bwana. Hii inatabiri uharibifu wa Yerusalemu. Mungu anakuja kwako. Yerusalemu itaharibiwa. Siku ya Bwana inakuja.

Ananyamazisha tukio hilo, hakuna marejeleo ya wabadilishaji pesa, njiwa, hakuna maelezo ya, kuchukua njiwa, njiwa walipewa huduma maalum, hakuna marejeleo ya

wabadilishaji pesa. Ananyamazisha tukio la utakaso wa hekalu. Kwa nini ananyamazisha tukio la utakaso wa hekalu, kupindua meza na vitu kama hivyo? Badala ya kupindua meza, kuwafukuza watoza ushuru, na njiwa, kuwatendea njiwa maalum. Inachukuliwa kama mfano wa Yesu kama mjuzi ambaye kazi yake ya kufundisha na ni kupitia kazi ya kufundisha ya Yesu ndipo hadhira imegawanyika. Kwa hivyo Yesu ndiye mwalimu katika Luka. Yeye ni mwalimu wa kimasihhi, yeye ni mwalimu mjuzi.

Inavutia sana kwangu, na mwaka huu, niliunganisha hili na Luka. Luka ndiyo injili pekee, inayofichua wakati Yesu alikuwa na umri wa miaka kumi na miwili, na akaenda, walimpeleka hekaluni kwa ajili ya bar mitzvah yake au chochote kile, kisha wanaondoka na kumwacha Yesu nyuma. Huu ni mfululizo wa kwanza wa Kushoto Nyuma. Na Yesu anaachwa nyuma. Mama yake na baba yake wanaondoka, na kisha ghafla, wanatoka nje kwa siku mbili au tatu na kusema, “Lo, Yesu yuko wapi?” Hakuna anayejua yuko wapi. “Tumempoteza.” Kwa hivyo wanarudi Yerusalemu, na wanaenda wapi? Wanaingia katika eneo la hekalu na Yesu anafanya nini? Yesu ameketi pale, akiwasikiliza na kuwafundisha watu katika eneo la hekalu. Kisha wazazi wake wanakuja na kusema, “Hei, tulikuwa na wasiwasi sana kuhusu wewe, unafanya nini?” Na Yesu anasema, “Ninapaswa kuwa kuhusu mambo ya baba yangu. Sivyo?” Mambo ya baba yake yako hekaluni. Kwa hivyo Luka anaanza, nadhani Luka 2 au 3 hapo, anaanza na Yesu kama mwalimu hekaluni. Basi Luka anaishiaje katika sura ya 19 hapa? Anafika mwishoni mwa kitabu chake, anarudi kwa Yesu sasa akisafisha hekalu na kuwa mwalimu wa kimasihhi tena. Akiwa mtu wa miaka 30-32. Kwa hivyo hii ni aina ya njia nadhifu ambayo Luka alipokuwa na umri wa miaka kumi na miwili na Yesu alipokuwa kabla tu ya Wiki yake ya Mateso, anamtaja Yesu huyu kama mwenye hekima. Yesu ndiye mwalimu mwenye busara. Huyu ni Luka. Kwa hivyo Luka anasimulia hadithi hiyo hiyo ya utakaso wa hekalu, anapunguza baadhi ya maelezo yaliyotajwa katika injili zingine. Badala yake, Luka anataja mafundisho ya Yesu kama mwenye hekima.

AD. Yohana: Ujenzi wa Hekalu hadi Mwili kama Hekalu [108:4-110:25]

Acha nimfanye Yohana tu. Tutaelezea tu kinachotokea katika Yohana. Katika

Yohana, Yesu anakuja na kugeuza meza zote na kusafisha hekalu, lakini katika Yohana, Yohana anaweka usafi wa hekalu mapema. Yohana anaweka usafi wa hekalu kwa hivyo iko katika sura ya 2 ya Yohana. Hivi ndivyo Yesu anaanza huduma yake. Kisha Yesu anasema nini? Anageuza meza zote. Wanamuuliza: una haki gani ya kufanya hivi? Na Yesu anasema, "Vunjeni hekalu hili katika siku tatu, nami nitaliinua." Anazungumzia hekalu gani? Yesu anageuza meza na kusema, "Vunjeni hekalu hili na katika siku tatu nitaliinua." Anazungumzia hekalu la mwili wake. Kwa hivyo katika Yohana, Yesu anapogeuza meza, kuna mabadiliko kutoka kwa usafi wa hekalu hadi hekalu la mwili wake. Kisha katika siku tatu atafufua kutoka kwa wafu. Kwa njia, je, suala hilo ambalo Yohana analizua, kwamba katika siku tatu atafufua kutoka kwa wafu, je, hilo ni suala muhimu sana kwa Wayahudi? Ndiyo, ni hivyo, kwa sababu unakumbuka katika kesi ya Yesu alipokuja mbele ya Kayafa? Kuna baadhi ya mashahidi wanaojitokeza na kusema, "Tulimshtaki Yesu kwa msingi gani?" Kwa sababu alisema angeharibu hekalu na kuliinua katika siku tatu. Je, hawakuelewa kwamba alikuwa akizungumzia hekalu la mwili wake? Lakini kisha anafufuka kutoka kwa wafu, hekalu la mwili wake siku tatu baadaye baada ya kufufuka. Kwa hivyo unacho katika Yohana, basi, ni kwamba Yohana anaanza injili yake akiwaelezea Wayahudi kwamba haongei kuhusu hekalu lililoko, anazungumzia hekalu la mwili wake. Anapofufuka kutoka kwa wafu ndipo wanafunzi wake waliweka pamoja, "Sawa, ndivyo alivyokuwa akizungumzia." Lakini hawakuelewa na kwa hivyo Yohana kimsingi anafupisha kutoelewana huku kwa Wayahudi kuhusu Yesu. Kwamba Yesu angeharibu hekalu. Hilo sio jambo kuu. Jambo kuu kwa Wayahudi ni kutambua kwamba hekalu ni hekalu la mwili wake. Kwa hivyo Yohana anaweka hilo sawa mwanzoni na kwa hivyo Yohana anaweka utakaso wa hekalu la Yesu hekaluni, akihamisha hadi, hekalu analozungumzia ni hekalu la mwili wake.

AE. Mitazamo Minne kuhusu Utakaso wa Hekalu [110:25-112:48]

Kwa hivyo kile ulicho nacho basi kiko katika Mathayo, Marko, Luka, na Yohana, Luka ndiye mwalimu mwenye hekima. Marko ndiye kukataliwa kwa unabii. Mathayo ni ufalme wa kimasihi, na Yohana alikuwa hekalu la mwili wake. Kwa hivyo walitumia

hadithi ya kutakaswa kwa hekalu kwa njia nne tofauti, kulingana na mwandishi. Ni nzuri sana jinsi kila mwandishi anavyotengeneza hadithi ya kutakaswa kwa hekalu na kuiweka katika muktadha tofauti na kuipa ladha tofauti. Kila mmoja anaiona kutoka kwa mtazamo tofauti.

Hata kama, na wacha nitumie mfano mmoja zaidi, na tutaacha na hili. Una marejeleo mangapi katika mchezo wa mpira wa kikapu? Je, umewahi kuwa na marejeleo mmoja tu? Hapana, huna marejeleo mmoja, una marejeleo mawili au matatu, kwa sababu unahitaji mitazamo tofauti. Marejeleo mmoja anaweza kuona, mtu anapanda juu na kupigwa kutoka upande mmoja, mtu mwingine hakuona kwamba alimpiga kwa kiuno chake na ndiyo maana jamaa huyo aliruka. Lakini marejeleo mwingine kutoka mtazamo tofauti aliona. Kama umewahi kuwatazama marejeleo, utaona kwamba wanafanya kazi katika nyanja tofauti za uwanja, ili waweze kuona kutoka mtazamo tofauti. Kwa hivyo unacho ni waandishi wa injili wakisimulia hadithi ile ile, lakini ni kama marejeleo, wanaangalia kutoka mitazamo tofauti. Kwa hivyo kama unavyohitaji marejeleo mengi katika mchezo wa mpira wa kikapu, kwa hivyo una nini, waandishi watatu wa injili? Wanamwona Kristo kwa jicho moja, wanasimulia hadithi nyingi zinazofanana. John anatoa hadithi tofauti sana, lakini wao—hata miongoni mwa hao watatu, wanatumia hadithi na wanaona hadithi hiyo kwa mtazamo tofauti. Kwa hivyo hiyo ni sehemu ya tatizo la muhtasari, na wakati mwingine tutakapoelezea hili ni jambo la ziada kidogo.

Imenakiliwa na Kelley Chang-Fong
Imehaririwa na Ben Bowden
Imehaririwa vibaya na Ted Hildebrandt